

Cod Ymarfer ar Ddarpariaeth Gynhwysol i Fyfirwyr Anabl

PRIFYSGOL
BANGOR
UNIVERSITY

Cod 11: 2015 Fersiwn 01
Yn dod i rym - 1 Mawrth 2015

1	DIFFINIADAU	1
2	PWRPAS Y COD	2
3	OSGOI GWAHANIAETHU	3
4	EGWYDDORION CYFFREDINOL	5
5	DERBYNIADAU	9
6	GWEITHGAREDDAU CYNEFINO	13
7	CYFRINACHEDD A RHANNU GWYBODAETH BERTHNASOL	14
8	CYNLLUNIAU CEFNOGI DYSGU PERSONOL (CCDPau)	16
9	RHOI GWYBODAETH O FEWN CYRRAEDD PAWB	17
10	CYFLEUSTERAU / ADNODDAU HYG YRCH	18
11	CYFLEOEDD DATBLYGU STAFF	20
12	DARPARIAETH AR Y CYD	20
13	CYNLLUNIO, DILYSU AC ADOLYGU RHAGLENNI	20
14	ADDYSGU A DYSGU CYNHWYSOL	21
15	YMARFER ASESU CYNHWYSOL	25

1 DIFFINIADAU

Defnyddir y diffiniadau canlynol mewn perthynas â'r ddogfen hon:

Model cymdeithasol o anabledd: yn credu bod rhwystrau amgylcheddol a chymdeithasol a rhwystrau'n ymwneud ag agweddau pobl yn rhoi pobl â namau a chyflyrau iechyd parhaol o dan anfantais (neu'n eu hanablu).

Nodyn: O dan amgylchiadau eithriadol, a gyda chytundeb Cadeirydd Pwyllgor Rheoliadau ac Achosion Arbennig y Senedd, gall cyfrifoldebau a neilltuir i Ysgolion, Penaethiaid Ysgol, Swyddogion Ysgol neu Bwyllgorau Ysgol yn y Cod Ymarfer hwn gael eu mabwysiadu gan y Coleg, Pennaeth y Coleg, Swyddogion y Coleg neu Bwyllgorau'r Coleg yn y drefn honno, fel y bo'n briodol.

Myfyrwyr anabl: Defnyddir y term 'myfyrwyr anabl' yn y Cod hwn gan ei fod yn seiliedig ar y model cymdeithasol o anabledd: Mae 'myfyrwyr anabl' yn cynnwys y rheini sydd â namau corfforol a synhwyraidd; anawsterau dysgu penodol; cyflyrau iechyd hirdymor a pharhaol; anawsterau iechyd meddwl a rhai ar y sbectrum awtistiaeth.

Mae gwasanaethau anabledd: yn cynnwys:

Gwasanaeth Anabledd Gwasanaethau Myfyrwyr
<http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/index.php>

Canolfan ACCESS Bangor
<http://www.bangor.ac.uk/access-centre/index.php>

Gwasanaethau Myfyrwyr Canolfan Dyslecsia Miles
<http://www.dyslexia.bangor.ac.uk/student-service/index.php>

Myfyrwyr ag anafiadau / anhwylderau dros dro : yn cynnwys y rheini ag anaf neu salwch 'tymor byr' sy'n debygol o bara dim mwy na 12 mis. Er bod myfyrwyr o'r fath yn gymwys i gael cefnogaeth gan y sefydliad, nid ydynt wedi eu hamddiffyn o dan ddarpariaethau Deddf Cydraddoldeb 2010.

Addasiad rhesymol: unrhyw weithred sy'n helpu i liniaru anfantais sylweddol.

Corff Cyfrifol: Mae Deddf Cydraddoldeb (2010) yn cyfeirio at y Corff Llywodraethu fel y 'corff cyfrifol'. Mae'r Corff Cyfrifol h.y. y brifysgol yn atebol yn gyfreithiol am weithredoedd y sefydliad cyfan, a hefyd am weithredoedd gweithwyr unigol yn ystod eu cyflogaeth, pa un a ydynt yn llawn amser, yn rhan amser neu dros dro. Mae'r Corff Cyfrifol yn gyfrifol hefyd am weithredoedd asiantiaid, gan gynnwys contractwyr a siaradwyr gwadd. Gellir dal unigolion yn gyfrifol hefyd am gynorthwyo i gyflawni gweithred anghyfreithlon os ydynt yn *fwriadol* yn gwahaniaethu yn erbyn myfyriwr neu ymgeisydd anabl.

2 PWRPAS Y COD

Mae'r Cod yn grynodedd o'r rheolau a'r arweiniad yn ymwneud â darpariaeth gynhwysol i fyfyrwyr anabl er mwyn sicrhau eu bod yn cael cefnogaeth lawn i gyflawni eu hamcanion datblygu.

Datblygwyd y Cod ochr yn ochr â pholisïau ar draws y sefydliad a dylid ei ddarllen a'i gymhwyso ar y cyd â'r holl bolisïau allweddol eraill, gan gynnwys ¹Cynllun yr Iaith Gymraeg.

disgwylir i aelodau staff gyfrannu at weithredu'r Cod sy'n amlinellu'r gofynion am ddull integredig, cydlynol a chyfannol o symud rhwystrau i ddysgu effeithiol, ac yn rhoi'r pwyslais ar gydweithio mewn partneriaeth rhwng ysgolion academiaidd a gwasanaethau cefnogi ar sail adborth gan fyfyrwyr a rhanddeiliaid.

---

¹ http://www.bangor.ac.uk/canolfanbedwyr/cynllun_iaith_pb.php.cy

3 OSGOI GWAHANIAETHU

3.1 Iaith ac osgoi stereoteipiau

Mae'r brifysgol wedi ymrwymo'n llawn i weithio o fewn y Model Cymdeithasol o Anabledd wrth ymdrin â chydaddoldeb i fyfyrwyr anabl. Wrth i rwystrau mympwyol a dianghenraid gael eu canfod a'u symud, caiff pobl anabl eu grymuso i ryngweithio ar yr un lefel â phobl nad ydynt yn anabl.

Gall iaith greu rhwystrau, er yn anfwriadol; gall geiriau ac ymadroddion gael eu cysylltu ag agweddau negyddol a pheri tramgwydd. Mae Polisi Cyfle Cyfartal y brifysgol yn cydnabod y gall rhagfarn a gwahaniaethu godi a chael eu hatgyfnerthu trwy ddefnyddio iaith amhriodol.

Disgwylir i staff weithredu'n ddoeth ac osgoi labeli meddygol (e.e. 'epileptig') neu dermau sy'n awgrymu rôl dioddefwr (e.e. pobl yn 'dioddef o' rywbeth). Dylid defnyddio yn lle hynny ymadroddion eraill sy'n fwy grymusol (e.e. 'person ag epilepsi'). Mae hyn yr un mor bwysig wrth ddefnyddio Cymraeg neu Saesneg.

Os oes amheuaeth, a lle bo'n berthnasol, dylid gofyn i fyfyrwyr ddiffinio eu sefyllfa eu hun.

3.2 Deddfwriaeth

Er bod yr egwyddorion yn y Cod yn seiliedig ar degwch ar sail y ffaith bod yn rhaid cynnwys pob myfyriwr, rhaid i'r holl staff fod yn ymwybodol o'r fframwaith deddfwriaethol y maent yn gweithio o'i fewn, gan gynnwys darpariaethau yn y Ddeddf Cydraddoldeb sy'n amddiffyn myfyrwyr anabl rhag gwahaniaethu. (Gweler: Cyfleoedd Datblygu Staff, Adran 11.)

3.2.1 Deddf Cydraddoldeb 2010

Disodlodd Deddf Cydraddoldeb 2010 yr holl gyfraith wrth-wahaniaethol flaenorol, gan ei chyfuno'n un Ddeddf sy'n amddiffyn yn erbyn gwahaniaethu, aflonyddu ac erlid ar sail anabledd.

3.2.2 Y diffiniad o 'Anabledd' yn y Ddeddf

Caiff rhywun ei amddiffyn gan y Ddeddf os oes ganddo/ganddi 'nam corfforol neu feddyliol' sy'n 'cael effaith sylweddol a thymor hir ar eu gallu i gyflawni gweithgareddau arferol o ddydd i ddydd'.

3.2.3 Gwahaniaethu Uniongyrchol

Mae hyn yn digwydd pan fydd myfyriwr anabl yn cael ei drin yn llai ffafriol na myfyriwr heb anabledd. Mae hyn yn cynnwys sefyllfaoedd pan fydd rhywun yn cael ei drin yn wahanol oherwydd rhagdybiaethau ystrydebol neu ragfarn ynghylch eu cyflwr neu eu galluoedd. Nid oes modd cyfiawnhau gwahaniaethu uniongyrchol mewn perthynas ag anabledd, felly mae'n anghyfreithlon bob amser.

3.2.4 Gwahaniaethu anuniongyrchol

Mae hyn yn digwydd pan fydd myfyrwyr anabl yn cael eu rhoi dan anfantais oherwydd 'darpariaeth, maen prawf neu ymarfer' sy'n cael ei gymhwyso yn yr un ffordd i bob myfyriwr neu i grŵp penodol o fyfyrwyr. Ni ellir cyfiawnhau gwahaniaethu anuniongyrchol ond pan fydd y ddarpariaeth, y maen prawf neu'r ymarfer yn 'fodd cymesur o gyflawni nod cyfreithlon' (gweler isod).

3.2.5 Modd cymesur o gyflawni nod cyfreithlon

O dan amgylchiadau cyfyngedig, gellir cyfiawnhau gwahaniaethu anuniongyrchol, ond dim ond lle gellir dangos bod y weithred yn angenrheidiol ac yn briodol o

ganlyniad i bryderon go iawn. Gall 'amcanion cyfreithlon' gynnwys cynnal safonau academaidd neu sicrhau iechyd a diogelwch a lles y myfyrrwyr. Rhaid i'r dull o gyflawni'r amcan fod yn gymesur (yn briodol ac yn angenrheidiol). Os na chydymffurfiwyd â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol (gweler 3.2.7) bydd yn anodd dangos bod y cam gweithredu a gymerwyd yn gymesur.

3.2.6 Safonau cymhwysedd

Diffinnir safonau cymhwysedd o fewn y ddeddfwriaeth fel safon academaidd, feddygol neu safon arall a gymhwyswyd gan neu ar ran sefydliad addysg uwch er mwyn penderfynu a oes gan unigolyn lefel benodol o gymhwysedd neu allu ai peidio. Ni allant gyfiawnhau gwahaniaethu uniongyrchol, ond gallant gyfiawnhau trin person anabl yn llai ffafriol, lle mae'r safon yn ddilys, wedi ei chymhwyso'n gyfartal i bawb, a'r cymhwysiad yn gymesur â'r nod a geisir. Efallai bydd angen addasu proses asesu cymhwysedd.

3.2.7 Dyletswydd i wneud addasiad rhesymol

Os yw myfyriwr anabl o dan 'anfantais sylweddol', o'i gymharu â myfyrrwyr nad ydynt yn anabl, mae'n ofyniad cyfreithiol i gymryd y cyfryw gamau ag a fo'n rhesymol i atal yr anfantais honno. Wrth ystyried a ydyw person anabl yn cael ei roi o dan anfantais 'sylweddol' dylid cymryd i ystyriaeth yr amser, yr anghyfleustra, yr ymdrech neu'r anghysur a wynebwr ganddynt o'i gymharu â phobl eraill.

Mae'r hyn sy'n 'rhesymol' a'r hyn nad yw'n 'rhesymol' yn dibynnu ar yr amgylchiadau. Ond, wrth ystyried beth sy'n rhesymol, mae angen edrych yn fanwl ar unrhyw gamau arbennig a fyddai'n effeithiol i oresgyn yr anhawster y mae pobl anabl yn ei wynebu wrth gael gafael ar y ddarpariaeth dan sylw. Wrth ystyried pa mor rhesymol yw addasiadau unigol gellir eu mesur hefyd yn erbyn cost, ymarferoldeb, a tharfu sylweddol ar fyfyrrwyr eraill, a'r adnoddau ariannol ac adnoddau eraill sydd ar gael.

3.2.8 Dyletswyddau rhagofalus

Mae'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol yn ddyletswydd tuag at bobl anabl yn gyffredinol, nid unigolion penodol yn unig. Oherwydd hyn, bydd angen rhagweld addasiadau priodol i fyfyrrwyr anabl yn y dyfodol, a lle bo'n bosib gwneud addasiadau ymlaen llaw. **Dylid cynllunio ymarferion dysgu, addysgu ac asesu i fod ar gael o'r cychwyn cyntaf fel nad oes rhaid gwneud ond yr addasiadau lleiaf i unigolion.** Trwy ragweld cynifer o anghenion amrywiol darpar fyfyrrwyr ag y bo modd, bydd llai o angen gwneud addasiadau ar gyfer unigolyn, a thrwy hynny creir amgylchedd cynhwysol lle gwelir bod y ddarpariaeth ar gyfer myfyrrwyr anabl cystal â'r ddarpariaeth ar gyfer myfyrrwyr heb anabledd.

3.2.9 Gwahaniaethau'n deillio o anabledd

Mae hyn yn berthnasol lle bydd myfyriwr yn cael ei drin yn llai ffafriol oherwydd rheswm cysylltiedig ag anabledd. I'r driniaeth lai ffafriol fod yn gyfreithlon rhaid gallu ei chyfiawnhau, er enghraifft, ar sail cynnal safonau cymhwysedd (gweler 3.2.6)

Trwy weithredu'n gyflym i ganfod a rhoi yn eu lle addasiadau rhesymol ar gyfer myfyrrwyr anabl, yn aml gellir osgoi gwahaniaethu sy'n deillio o anabledd, er y gall fod achosion lle nad yw addasiad yn gysylltiedig â'r driniaeth anffafriol dan sylw.

Os nad yw'r brifysgol wedi gwneud addasiad rhesymol priodol, mae'n debygol o fod yn anodd dadlau bod y driniaeth anffafriol wedi ei chyfiawnhau.

3.2.10 Datganiad

Bydd y brifysgol yn atebol o'r eiliad y mae ymgeisydd neu fyfyrwr yn hysbysu unrhyw aelod staff fod nam arnynt, neu os yw nam yr unigolyn yn weladwy (gweler Adran 7).

3.2.11 Gweithredu Cadarnhaol

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn galluogi sefydliadau'n benodol i drin pobl anabl yn fwy ffafriol na phobl heb anabled. Gellir rhoi mesurau gweithredu cadarnhaol yn eu lle i liniaru anfantais, lleihau tangynrychiolaeth neu gyflawni gofynion penodol pobl anabl.

Mae gan y brifysgol, fel sefydliad yn y sector cyhoeddus (gweler isod), ddyletswydd i drin pobl anabl yn fwy ffafriol lle bo angen i sicrhau canlyniad cyfartal.

3.2.12 Dyletswyddau Cydraddoldeb yng Nghymru

Mae tair dyletswydd gyffredinol y gofynnir i brifysgolion (fel sefydliadau sector gyhoeddus) roi sylw priodol iddynt:

- Dileu gwahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erlid ac ymddygiad arall a waherddir gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010
- Hybu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd wedi ei hamddiffyn a rhai nad ydynt yn rhannu'r nodwedd honno.
- Meithrin perthynas dda rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd wedi ei hamddiffyn a rhai nad ydynt yn rhannu'r nodwedd honno.

Er mwyn cefnogi'r gweithgareddau hyn, mae'n ddyletswydd ar y brifysgol ddatblygu Cynllun Cydraddoldeb Strategol² a chynllun gweithredu cefnogol a gaiff ei adolygu'n flynyddol. Tasg y Grŵp Tasg Cydraddoldeb ac Amrywiaeth yw datblygu a monitro'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol.

3.2.13 Erlid

Dyma le caiff rhywun ei drin yn anffafriol oherwydd ei fod wedi dod ag achos, wedi rhoi tystiolaeth neu wedi gwneud honiad am wahaniaethu anghyfreithlon, neu'n cefnogi rhywun sy'n gwneud hyn.

3.2.14 Rhagor o wybodaeth:

Gellir llwytho'r Ddeddf Cydraddoldeb lawn i lawr yma:

http://195.99.1.70/acts/acts2010/pdf/ukpga_20100015_en.pdf

I lawr lwytho'r codau a'r cyfarwyddyd, ewch at wefan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yma:

<http://www.equalityhumanrights.com/>

4 EGWYDDORION CYFFREDINOL

4.1 Datganiad cenhadaeth Cynllun Strategol Prifysgol Bangor 2010-2015

Bydd Prifysgol Bangor yn brifysgol flaenllaw sy'n rhoi pwyslais ar ymchwil, gydag enw da'n rhyngwladol am ei haddysgu a'i hymchwil, sy'n meithrin datblygiad deallusol a phersonol ei myfyrwyr a'i staff, yn darparu amgylchedd

---

² <http://www.bangor.ac.uk/hr/equalitydiversity/index.php.cy>

amlddiwylliannol cefnogol, yn hyrwyddo ehangu mynediad a chynhwysiant, ac yn cefnogi ffyniant economaidd, cymdeithasol a diwylliannol Cymru a'r gymuned ehangach y mae'n ei gwasanaethu. Cydnabyddir Prifysgol Bangor yn rhanbarthol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol fel canolfan rhagoriaeth ar gyfer portffolio amrywiol o raglenni academaidd ac oherwydd safon uchel y profiad a gynigir ganddi i'w myfyrrwyr a'i staff".

"Bydd y Brifysgol yn cydymffurfio â'r holl ddeddfwriaeth ac arfer da perthnasol, ac ni fydd yn goddef i neb gael triniaeth lai ffafriol na neb arall ar sail eu credoau crefyddol neu wleidyddol, gender, tueddiadau rhywiol, amgylchiadau teuluol, hil neu darddiad ethnig, cenedligrwydd, oedran, dosbarth cymdeithasol neu economaidd, neu anabledd, na bod dan anfantais oherwydd unrhyw gyflwr neu ofyniad arall nad yw'n berthnasol i arfer da, ac na ellir ei gyfiawnhau.

Mae'r Brifysgol hefyd wedi ymrwymo i ehangu mynediad i grwpiau sydd wedi'u tangynrychioli mewn Addysg Uwch. Ynghyd â'r ymrwymiad hwn cydnabyddir bod cyfle cyfartal hefyd yn berthnasol i faterion yn ymwneud â'r cwricwlwm, addysgu, dysgu ac ymchwil yn ogystal â pholisïau ac arferion cyflogaeth a derbyniadau."

4.2 Datganiad Cenhadaeth Cynllun Cydraddoldeb Strategol Prifysgol Bangor 2010-2015

Nod Prifysgol Bangor yw darparu amgylchedd sy'n parchu ac yn gwerthfawrogi cyfraniad cadarnhaol ei holl aelodau, fel y gallant wireddu eu potensial llawn a chael budd a mwynhad o'r rhan a chwaraeant ym mywyd y Brifysgol.

I gyrraedd y nod hwn, mae'r brifysgol yn cydnabod bod gan ei holl aelodau a darpar aelodau yr hawliau sylfaenol isod:

- i gael eu trin ag urddas a pharch;
- i gael eu trin yn deg;
- i gael eu hannog i wireddu eu potensial llawn."

4.3 Datganiad Anabledd Prifysgol Bangor

"Nod hysbys y brifysgol yw cymryd pob cam ymarferol posibl i alluogi myfyrrwyr anabl i gymryd rhan lawn ymhob agwedd ar fywyd y Brifysgol. Mae'r Brifysgol yn ceisio sicrhau bod y ddarpariaeth a'r fframweithiau yn ystyried yr amrywiaeth lawn o rwystrau, rhai corfforol ac o ran agwedd, y gall ymgeiswyr a myfyrrwyr anabl eu hwynebu. Mae'r Brifysgol yn cydnabod bod myfyrrwyr anabl yn rhan annatod o'r gymuned academaidd ac nad yw darpariaeth hygyrch yn elfen ychwanegol, ond yn elfen graidd, o'i gwasanaeth cyffredinol. Mae'n ddyletswydd ar yr holl staff, felly, nid yn unig i ymateb i anghenion unigol myfyrrwyr anabl, ond hefyd i ystyried gofynion darpar-fyfyrrwyr gydag amrywiaeth eang o gyflyrau ymhob penderfyniad a gweithgarwch".

4.4 Mynediad a chanlyniad ecwitiol

Er bod 'myfyrrwyr anabl' yn cynnwys y rheini sydd â namau corfforol a synhwyrdd; anawsterau dysgu penodol, gan gynnwys dyslecsia; cyflyrau iechyd hirdymor a pharhaol; ac anawsterau iechyd meddwl, mae'n bwysig pwysleisio bod anghenion pob unigolyn yn wahanol. Mae'n bosib bod gan fyfyrrwyr a'r un nam neu gyflwr iechyd anghenion gwahanol a bod angen cefnogaeth neu addasiadau gwahanol arnynt. Gall effaith nam/ cyflwr newid o ddydd i ddydd ac mewn amgylcheddau gwahanol, felly dylid rhoi'r pwyslais ar symud rhwystrau mewn ymgynghoriad â myfyrrwyr a gwasanaethau anabledd yn ogystal â deall y

continwmm anghenion trwy gydol taith y myfyriwr a chydabod amrywiaeth y corff myfyrrwyr.

4.5 **Gwasanaethau anabledd Prifysgol Bangor**

Bydd y brifysgol yn sicrhau bod digon o adnoddau i gyflawni gofynion y gwasanaethau anabledd, gan gynnwys y rhan allweddol y maent yn ei chwarae mewn ymgorffori cynhwysiant ar draws y sefydliad a sicrhau bod addasiadau rhesymol yn cael eu rhoi yn eu lle.

Egwyddor waelodol cefnogaeth i fyfyrwyr anabl yw hyrwyddo annibyniaeth fel bod y myfyrwyr yn datblygu'n ddysgwyr gweithredol ac annibynnol a chyflawni eu hamcanion datblygu. Mae'r gwasanaethau'n rhoi cefnogaeth uniongyrchol i fyfyrwyr anabl ac yn cydweithio a staff i sefydlu dulliau darparu hygyrch a chynhwysol. Caiff adborth ei gasglu mewn amrywiaeth o ffyrdd a'i ddefnyddio i werthuso ansawdd a pherthnasedd y darpariaethau.

4.5.1 ³**Gwasanaeth Anabledd, Gwasanaethau Myfyrwyr**

Nod y Gwasanaeth Anabledd yw darparu gwasanaeth o ansawdd da sy'n sicrhau bod myfyrwyr anabl yn cael eu cynnwys yn llawn o fewn y gymuned academiaidd a chymdeithasol, gan eu galluogi i ymroi i'w hastudiaethau a gweithredu yn amgylchedd ehangach y brifysgol. Mae'r gwasanaeth yn gweithio gyda phartneriaid ar draws y sefydliad i hyrwyddo cydraddoldeb i fyfyrwyr anabl, ymgorffori cynhwysiant, llywio polisi ac ymarfer, ac mae'n gweithredu o fewn model cymdeithasol anabledd. Mae Cynllun Gweithwyr Cefnogi yn darparu ysgrifenyddwr nodiadau, mentoriaid a gweithwyr cefnogi dysgu wedi eu hyfforddi.

4.5.2 ⁴**Canolfan Dyslecsia Miles**

Mae Gwasanaeth Myfyrwyr Canolfan Dyslecsia Miles yn darparu cefnogaeth i fyfyrwyr â dyslecsia a gwahaniaethau dysgu penodol eraill, megis dyspracsia, dyscalcwlia ac AD(H)D. Mae'r tîm yn cydweithio'n agos â staff y brifysgol, ac yn darparu gwybodaeth ac yn cyfrannu at feithrin amgylchedd dysgu cynhwysol ym Mangor.

4.5.3 ⁵**Canolfan ACCESS Bangor**

Mae'r ganolfan yn darparu asesiadau anghenion astudio i fyfyrwyr sy'n gymwys i dderbyn Lwfansau Myfyrwyr Anabl (DSA). Mae hyn yn golygu nodi rhwystrau ac argymell strategaethau a chyfarpar cefnogi. Gall y Ganolfan gynghori staff a myfyrwyr ar amrywiaeth o strategaethau astudio a hyrwyddo Technoleg Gynorthwyol yn y Brifysgol.

4.6 **Agwedd gyfannol at symud rhwystrau a chefnogi llwyddiant myfyrwyr**

Er y gall gwaith y gwasanaethau anabledd gydag achosion unigol fod o'r pwys mwyaf wrth sicrhau llwyddiant myfyrwyr, ni ddylai'r gwaith fod ar lefel unigol yn unig, ac ni fydd hyn yn digwydd bob amser. Rhaid i gefnogaeth anabledd fod yn rhan annatod o'r ffordd y cyflwynir y profiad myfyrwyr ac yn cyd-fynd â'r ⁶Strategaeth Gwella Profiad Myfyrwyr, mae gofyn i ysgolion academiaidd, gwasanaethau canolog a gwasanaethau anabledd ymrwymo i ddarparu ar y cyd er mwyn gwella profiad myfyrwyr yn ogystal ag er mwyn sicrhau ei bod yn haws i fyfyrwyr gael gafael ar gefnogaeth. Bydd gweithio mewn partneriaeth â'r

---

³ <http://www.bangor.ac.uk/studentsservices/disability/index.php.cy>

⁴ <http://dyslexia.bangor.ac.uk/studentsservice/index.php.cy>

⁵ <http://www.bangor.ac.uk/access-centre/index.php.cy>

⁶ <http://www.bangor.ac.uk/about/sees.php.cy>

gwasanaethau anabledd yn sicrhau cysondeb ac yn gwneud y defnydd gorau o adnoddau ac arbenigedd.

Mae addasiadau rhesymol sydd wedi cael eu cynllunio'n dda ymlaen llaw yn fwy tebygol o fod yn effeithiol nag addasiadau ad hoc ar gyfer unigolion. O gynllunio ymlaen llaw bydd angen llai o addasiadau rhesymol unigol fydd yn arbed arian yn y tymor hir, oherwydd bod addasiadau rhesymol unigol yn debygol o fod yn draul cyson ar amser staff ac arian cyllidebau. Hefyd mae'n aml yn fwy cost-effeithiol i ymgorffori addasiadau o'r cychwyn cyntaf, wrth lunio polisiau ac wrth gynllunio mentrau newydd yn hytrach nag addasu trefniadau sydd eisoes yn bodoli mewn ymateb i gais unigol.

4.7 Swyddogion Cyswllt Anabledd mewn Ysgolion Academiaidd

Gofynnir i benaethiaid ysgolion benodi aelod o staff i swydd Cyswllt Anabledd. Fel rheol aelod o'r staff academiaidd fydd hwn er mwyn sicrhau bod yr addasiadau rhesymol a nodwyd yn cyd-fynd â'r deilliannau dysgu. Dylai'r aelod staff a benodir i'r swydd gael adnoddau digonol i gyflawni cyfrifoldebau'r swydd a chael ei roi ar ben ffordd cyn dechrau.

Prif swyddogaeth y Swyddog Cyswllt Anabledd yw gweithredu fel sianel gwybodaeth rhwng yr ysgol a gwasanaethau anabledd y brifysgol; a bod yn bwynt cyfeirio i gydweithwyr a myfyrwyr anabl. Disgwylir y bydd deiliad y swydd *ymysg pethau eraill* yn mynychu sesiynau cynefino/ hyfforddiant / cyfarfodydd a ddarparwyd gan y gwasanaethau anabledd; helpu i gydlyn cefnogaeth i fyfyrwyr anabl yn eu hysgol, gan gynnwys rhoi Cynlluniau Cefnogi Dysgu Personol ar waith (gweler Adran 8); mynychu pwyllgorau dysgu ac addysgu i lywio ymarfer addysgu cynhwysol; cyfrannu at ddatblygu cwricwlwm cynhwysol yn eu hysgol; lledaenu gwybodaeth am ddatblygiadau newydd, gan gynnwys deddfwriaeth, polisiau a threfniadau anabledd yn eu hysgol; helpu i lywio penderfyniadau'r ysgol mewn perthynas â materion yn ymwneud ag anabledd; a chyfrannu at bolisi a threfniadau sy'n ymwneud a darpariaeth ar gyfer myfyrwyr anabl.

4.8 Cynllunio, Monitro a Gwerthuso

Mae datblygu polisi ac ymarfer cynhwysol mewn perthynas a gwella profiad myfyrwyr anabl ar draws y brifysgol yn allweddol bwysig er mwyn darparu cefnogaeth effeithiol ac addas i fyfyrwyr a bydd y gwaith hwn dan arweiniad uwch reolwyr yn y colegau, yr ysgolion a'r adrannau canolog.⁷ Bydd asesiadau effaith cydraddoldeb yn helpu'r broses hon, felly hefyd ennill a defnyddio adborth myfyrwyr yn effeithiol. Dylai monitro cyrsiau roi cyfle i fyfyrwyr i roi adborth ar rwystrau sy'n ymwneud ag anabledd a dylid cymryd camau i annog penodi myfyrwyr anabl yn gynrychiolwyr cwsr.

Dylid ymgynghori a'r gwasanaethau anabledd ac â phersonau cyswllt anabledd ysgolion wrth ddatblygu polisi sy'n effeithio neu a allai effeithio ar fyfyrwyr anabl.

Caiff Cynlluniau Cefnogi Dysgu Personol eu monitro'n agos. Anfonir ebyst awtomataidd at fyfyrwyr trwy gyfrwng Fy Mangor bythefnos ar ol eu cwblhau er mwyn gwneud yn siwr bod addasiadau rhesymol wedi cael eu rhoi ar waith, a chynghori myfyrwyr i gysylltu a gwasanaethau anabledd os nad yw hynny wedi digwydd.

Tasg y Gweithgor Anabledd yw monitro ansawdd y ddarpariaeth ar gyfer myfyrwyr anabl, dan gadeiryddiaeth y Cyfarwyddwr Profiad Myfyrwyr. Mae'r Grŵp yn

⁷ <http://www.bangor.ac.uk/hr/equalitydiversity/eia.php.cy>

adrodd i'r Grŵp Tasg Gwasanaethau Myfyrywyr, dan gadeiryddiaeth y Dirprwy Is-ganghellor (Myfyrywyr). Mae'r aelodaeth yn cynnwys pwll o hyd at chwe myfyriwr anabl gwirfoddol a chynrychiolaeth o Undeb y Myfyrywyr er mwyn sicrhau bod llais y myfyrywyr yn cael ei ymgorffori mewn modd gwybodus a chynrychiadol. Caiff data myfyrywyr (gan gynnwys niferoedd myfyrywyr, adborth myfyrywyr a chyfraddau boddhad) eu casglu, eu dadansoddi a'u monitro gan y Gweithgor Anabledd ac maent yn sail i gynlluniau gweithredu'r gwasanaethau anabledd. Caiff materion a thueddiadau sy'n dod i'r amlwg eu cyfeirio'n ol at y Swyddogion Cyswllt Anabledd, y Grwpiau Tasg perthnasol neu wasanaethau canolog, fel y bo'n briodol.

Caiff data cydraddoldeb, gan gynnwys myfyrywyr â nodweddion wedi eu hamddiffyn fel y'u diffinnir gan y Ddeddf Cydraddoldeb (2010) eu casglu'r trwy'r broses gofrestru ar-lein. Gwerthusir cynnydd tuag at fwy o gynhwysiant trwy ddefnyddio data cryno yn yr adolygiad blynyddol o ⁸Gynllun Cydraddoldeb Strategol y brifysgol, wedi ei fonitro gan y Grŵp Tasg Cydraddoldeb ac Amrywiaeth.

5 DERBYNIADAU

Dylid darllen yr adran hon ar y cyd â Phrifysgol Bangor ⁹Cod Ymarfer ar gyfer Recriwtio a Derbyniadau

5.1 Deddfwriaeth

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn nodi bod gwahaniaethu ac erlid yn anghyfreithlon yn ystod y cylch derbyniadau mewn perthynas â:

- [i] popeth y mae sefydliad yn ei wneud i benderfynu pwy sy'n cael ei dderbyn (rhaid i'r prosesau fod yn anwahaniaethol, yng nghynllun y cyrsiau, y gofynion mynediad; marchnata; gwybodaeth, yn ogystal â'r broses ymgeisio a derbyniadau);
- [ii] y telerau y mae sefydliad addysg uwch yn eu cynnig ar gyfer derbyn rhywun yn fyfyriwr;
- [iii] trwy beidio â derbyn unigolyn yn fyfyriwr.

5.2 Polisi

Mae hyrwyddo a rheoli cydraddoldeb ac amrywiaeth yn hanfodol i lwyddiant y brifysgol i gyflawni ei datganiad cenhadaeth (gweler 4.1). Yn unol â'i strategaeth ehangu mynediad, mae'r brifysgol wedi ymrwymo i ehangu cyfleoedd i fynd i mewn i addysg uwch, ac mae'n derbyn myfyrywyr ag amrywiaeth eang o gymwysterau a chefnidiroedd. Er mwyn osgoi'r posibilrwydd o wahaniaethu, rhoddir cynigion i ymgeiswyr anabl yn yr un modd ag i'r holl ymgeiswyr; ystyrir pob cais mewn perthynas â gofynion mynediad yn unig.

5.3 Diwrnodau Agored

Rhaid defnyddio lleoliadau hygyrch ar gyfer Diwrnodau Agored a ffeiriau recriwtio. Fel corff cyhoeddus, mae'n ddyletswydd ar y brifysgol i hyrwyddo cydraddoldeb anabledd, ac mae arni ddyletswydd ragofalus i wneud addasiadau rhesymol. Dylai ysgolion ac adrannau ddisgwyl a gwneud trefniadau i roi croeso i ddarpar

⁸<http://www.bangor.ac.uk/hr/equalitydiversity/Final%20Strategic%20Equality%20Plan%20English%20Summer%202012-1-1.pdf>

⁹ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#code09

fyfyrrwyr ac ymwelwyr gydag amrywiaeth mawr o namau/cyflyrau a gofynion cefnogi. Gall y gwasanaethau anabledd roi cyngor yn ôl y gofyn.

5.4 Safonau cymhwysedd (gweler 3.2.7)

Dylid adolygu safonau cymhwysedd, sy'n nodi'r gofynion mynediad i gwrs, er mwyn sicrhau eu bod yn ddilys, yn berthnasol, ac, ar sail tystiolaeth, yn angenrheidiol. Rhaid eu profi'n drylwyr i wneud yn siŵr eu bod yn deg, a lle bo'n bosib, dylid eu geirio yn y fath ffordd fel eu bod yn berthnasol i dasgau a deilliannau penodol, yn hytrach na chategorïau swyddi neu fynediad at broffesiwn yn gyffredinol, ac yn rhoi sylw priodol i'r gofyniad i wneud addasiadau rhesymol i'r broses asesu. Mae deddfwriaeth yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus i sicrhau bod safonau cymhwysedd wedi eu diffinio'n eglur ac yn ofyniad penodol ar gyfer y proffesiwn. Er hynny, gwaith y staff derbyniadau fydd cymhwyso'r fframwaith hwn wrth gynnig lleoedd i fyfyrrwyr ar raglenni.

5.5 Disgrifiadau rhaglenni

Ni ddylai rhaglenni gynnwys rhwystrau dianghenraid i fynediad i bobl anabl. Dylai'r wybodaeth am y cwrs roi digon o wybodaeth i alluogi myfyrrwyr anabl i wneud penderfyniadau gwybodus ynghylch eu gallu i gwblhau elfennau craidd y rhaglen.

Yn unol â dyletswyddau rhagofalus y brifysgol, ni ddylai ysgolion aros i gais gael ei wneud cyn ymchwilio i ba mor hygyrch mae cwrs i fyfyriwr penodol. **Dylid rhoi ystyriaeth flaenorol i addasiadau rhesymol** i'w galluogi i gymryd rhan yn yr holl weithgareddau a ddarperir fel rhan o raglen astudio. Os yw ysgolion yn gwybod am unrhyw gyfleusterau neu weithgareddau cwrs sydd o bosib yn anhygyrch i fyfyrrwyr anabl, dylent gysylltu â'r gwasanaethau anabledd i ymchwilio i addasiadau rhesymol. Lle bo angen, bydd angen adolygu deilliannau dysgu er mwyn sicrhau eu bod yn hygyrch.

5.6 Rhwystrau na ellir eu goresgyn

Lle ceir rhwystrau na ellir eu goresgyn, dylid cydnabod y cyfyngiadau ym manylion y rhaglen er mwyn i ddarpar fyfyrrwyr allu dewis eu rhaglen ar sail gwybodaeth.

Er y bydd yr holl geisiadau gan bobl anabl yn cael eu hystyried ar sail gydradd, mewn ychydig o amgylchiadau gall fod pryderon difrifol ynghylch iechyd a diogelwch, rhwystrau sy'n ymwneud â gofynion proffesiynol/safonau cymhwysedd, neu ar ol ystyried yr holl ddewisiadau posib, gall fod yn amhosib rhoi rhai addasiadau ar waith ar hyn o bryd.

Rhagwelir nad oes dim llawer o risg y bydd yn rhaid tynnu cynnig yn ol. Ond os bydd achos felly yn codi, bydd y penderfyniad terfynol ynghylch tynnu cynnig yn ol yn cael i wneud gan yr Uwch Gofrestrydd Cynorthwyol (Derbyniadau) ar y cyd â Phennaeth yr ysgol. Bydd y penderfyniadau'n seiliedig ar arweiniad gan y gwasanaethau anabledd yn dilyn ymchwiliad helaeth i'r addasiadau rhesymol. Os bydd cynnig yn cael ei dynnu'n ol, cyfrifoldeb y Swyddfa Derbyniadau fydd hysbysu'r ymgeisydd. Caiff cofnodion llawn eu cadw yn unol â Deddf Gwarchod Data 1998. Ceir gwybodaeth am y broses Apelio yn y ¹⁰Cod Ymarfer Recriwtio a Derbyniadau

Os na ellir cwrdd ag anghenion yr unigolyn, rhaid i'r ysgol archwilio'r rhesymau pam, ac ystyried a ydyw'r safonau cymhwysedd ar gyfer y cwrs yn anwahaniaethol.

¹⁰ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#code09

5.7 Proses Derbyniadau

Os bydd myfyriwr yn crybwyll bod ganddynt nam/cyflwr (gan gynnwys gwahaniaethau dysgu penodol, anawsterau iechyd meddwl, cyflyrau iechyd hirdymor a pharhaus) ar eu ffurflen gais, bydd y Swyddfa Derbyniadau neu'r Ganolfan Addysg Ryngwladol yn hysbysu'r gwasanaethau anabledd o hynny, a byddant yn ysgrifennu at yr ymgeisydd i godi ymwybyddiaeth o'r ddarpariaeth gwasanaethau a'r cyllid sydd ar gael. Anogir ymgeiswyr i gysylltu â'r gwasanaethau i ganfod addasiadau rhesymol. Caiff myfyrrwyr sy'n crybwyll eu bod yn gyfyngedig o ran symud o gwmpas eu hannog yn gryf i ymweld â'r brifysgol, ond er y gallai fod o fudd iddynt i wneud hynny, dylid cydnabod nad oes raid iddynt wneud hynny neu efallai nad yw o fewn eu gallu i wneud hynny.

Bydd y Swyddfa Derbyniadau Canolog neu'r Ganolfan Addysg Ryngwladol yn cynnig lle i ymgeiswyr anabl yn yr un modd ag i'r holl ymgeiswyr. Yr unig eithriad i hyn yw pan gaiff ymgeisydd ei wahodd i asesiad fel rhan o'r broses dderbyn (e.e.: ar gyfer cyrsiau mewn Gwyddorau Gofal Iechyd, Addysg, Gwaith Cymdeithasol) a bydd angen trafod addasiadau rhesymol y pryd hynny. (Gweler 5.10)

Unwaith y bydd cynnig wedi ei wneud, bydd y Swyddfa Derbyniadau \ y Ganolfan Addysg Ryngwladol yn anfon copi o'r ffurflen gais at y Tiwtor Derbyniadau er gwybodaeth ac er mwyn dechrau trafod addasiadau rhesymol gyda'r gwasanaeth anabledd os bydd angen. Dylid cynghori darpar-fyfyrrwyr i graffu ar union ofynion y cwrs, a chysylltu â'r gwasanaethau anabledd i drafod addasiadau rhesymol a gofynion cefnogaeth lle teimlant y byddant efallai'n wynebu rhwystrau'n gysylltiedig ag amhariadau (gan gynnwys rhwystrau oherwydd cyflyrau iechyd hirdymor).

5.8 Asesiad lechyd cyn dechrau'r cwrs

Ar gyfer rhai cyrsiau (nyrsio, er enghraifft) mae gofyn i'r holl ymgeiswyr gael asesiad iechyd cyn y cwrs. Mae angen ystyried gofynion ymgeiswyr anabl yn unigol ac mewn ffordd hyblyg a rhoi mesurau yn eu lle i wneud addasiadau rhesymol er mwyn galluogi ymgeiswyr i ddangos eu gallu i gyflawni meini prawf iechyd da fel y'u pennir gan y cyrff rheoleiddio.

Dylid egluro i'r holl ymgeiswyr sut y caiff safonau'r cyrff perthnasol eu cymhwyso. Er enghraifft : os yw mynediad i'r cwrs, neu gofrestrriad gyda chorff proffesiynol, yn dibynnu ar ganiatâd meddygol, dylid gwneud hyn yn eglur. Dylid cynnig arweiniad cyn mynediad i'r rhai sy'n datgan bod nam arnynt a dylai'r trafodaethau gynnwys darparu addasiadau rhesymol yn ogystal â chyfyngiadau posib i ystod yr ymarfer yn y proffesiwn lle bo'n berthnasol.

Mae'r ¹¹Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (NMC) a'r ¹²Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal yn nodi'r gofynion y mae'n rhaid eu cwrdd fel tystiolaeth o 'iechyd a chymeriad da' er mwyn bodloni cofrestr y ddau gorff bod ymgeisydd yn gallu ymarfer yn ddiogel ac yn effeithiol fel gweithiwr gofal iechyd proffesiynol. Mae'r ddau gorff rheoleiddio'n cydnabod bod y term 'iechyd da' yn gysyniad cymharol, ac 'a registrant may have a disability, such as impaired hearing, or a health condition, such as depression, epilepsy, diabetes or heart disease, and yet be perfectly capable of safe and effective practice'. Nid yw'n rhesymol gosod rheolau pendant ynghylch cyflyrau penodol ac felly asesir statws iechyd ymgeiswyr unigol trwy

¹¹ <http://www.nmc-uk.org/Students/Good-Health-and-Good-Character-for-students-nurses-and-midwives/>

¹² <http://www.hpc-uk.org/aboutregistration/healthanddisability/>

Wasanaeth Iechyd Galwedigaethol Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a fydd yn ei dro yn cynghori'r Ysgol Gwyddorau Gofal Iechyd ynghylch pa mor gydnaws y mae iechyd yr ymgeisydd ag ymarfer yn y maes.

Os na fydd statws iechyd yr ymgeisydd yn cyflawni'r meini prawf gofynnol ar gyfer y cwrs, caiff yr ymgeisydd ei hysbysu o'r rheswm dros wrthod y cais, a chynigir cyfle iddo/iddi i drafod y mater gyda Swyddog Cyswllt Anabledd yr ysgol, a'r gwasanaethau anabledd, fel y bo'n briodol.

5.9 Cod Ymarfer Gweithwyr Gofal Cymdeithasol

Disgwylir i fyfyrwyr ar y rhaglen MA Gwaith Cymdeithasol gydymffurfio ¹³ â Chod Ymarfer Cyngor Gofal Cymru ar gyfer Gweithwyr Gofal Cymdeithasol. Mae'n ofynnol i fyfyrwyr gofrestru â Chyngor Gofal Cymru ac mae cadw at y cod hwn yn un o amodau'r cofrestru hwnnw.

5.10 Cyfweiliadau / profion cyn y cwrs

Os oes raid i ymgeiswyr gael asesiad cyn y cwrs, fel rhan o'r drefn dewis, dylid rhoi mesurau yn eu lle i sicrhau bod ymgeiswyr anabl yn derbyn yr addasiadau a'r gefnogaeth y mae ganddynt hawl iddynt. Dylai'r ysgolion perthnasol ofyn i bob ymgeisydd a oes angen addasiadau rhesymol arnynt iddynt i ddod i'r asesiad a chymryd rhan yn llawn.

5.11 Cyrsiau Gwyddorau Gofal Iechyd, Addysg a Gwaith Cymdeithasol

Os yw ymgeisydd yn dweud bod ganddo neu ganddi anabledd, anfonir copïau o'r ffurflenni cais at Diwtor Derbyniadau'r Ysgol neu gan y Swyddfa Derbyniadau Canolog a fydd yn trefnu i gopi o'r ffurflen gael ei hanfon ymlaen at y gwasanaethau anabledd a fydd yn ysgrifennu at yr ymgeisydd i roi gwybodaeth am gefnogaeth sydd ar gael ac am gyllid ychwanegol.

Dylai'r Tiwtor Derbyniadau sicrhau bod ymgeiswyr yn cael cefnogaeth ymarferol i ddod i gyfweiliad ac i gymryd rhan lawn ynddo a rhoi gwybod i'r gwasanaethau anabledd am y trefniadau. Os oes gan ymgeisydd ofynion cymhleth am gefnogaeth, efallai y bydd angen i Gynghorwr Anabledd gyfarfod yr ymgeisydd ymlaen llaw i drafod addasiadau rhesymol a gofynion cefnogi.

5.12 Canllawiau ar gyfer Cyfweild Ymgeiswyr anabl, gan gynnwys ar gyfer cyrsiau Gwyddorau Gofal Iechyd, Addysg a Gwaith Cymdeithasol

1. Dylid gofyn cwestiynau cyffredinol i'r holl ymgeiswyr i roi cyfle iddynt i ddangos eu gallu i gyflawni'r cymwyseddau.
2. Dylid egluro sut mae safonau addasrwydd i ymarfer y cyrff dan sylw yn cael eu cymhwyso.
3. Dylid egluro bod y brifysgol yn croesawu ceisiadau gan bobl anabl; bod Deddf Cydraddoldeb 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i'r brifysgol beidio â thrin pob anabl yn llai ffafriol; ac y gellir gwneud addasiadau rhesymol i'r broses asesu, ond nid i'r safonau cymhwysedd eu hunain.
4. Dylai cwestiynau sy'n ymwneud â'r nam sydd ar yr ymgeisydd fod yng nghydestun yr addasiadau rhesymol a nodwyd gan yr ymgeisydd.
5. Dylid egluro sut bydd gwybodaeth am nam yr ymgeisydd yn cael ei gwarchod neu ei lleadaenu yn y sefydliad ac ar leoliadau (gweler Adran 7).

---

¹³ <http://www.cgcyrmru.org.uk/cod-ymarfer-proffesiynol/>

6. Os oes rhwystr na ellir cyfiawnhau ei symud, dylid hysbysu'r ymgeisydd bod angen trafod ymhellach gyda'r gwasanaethau anabledd cyn cynnig lle i'r ymgeisydd.
7. Sicrhau bod yr ymgeisydd yn cysylltu â'r gwasanaethau anabledd, os nad ydynt wedi gwneud hynny'n barod, yr un diwrnod os yn bosib. Bydd hyn yn rhoi cyfle i drafod gofynion cefnogi ac addasiadau rhesymol mewn mwy o ddyfnder. Gall gwasanaethau anabledd roi cyngor ynghylch hawl yr ymgeisydd i wneud cais am nawdd i dalu am y costau ychwanegol a wynebwyd o ganlyniad i anabledd (Lwfansau Myfyrrwyr Anabl).
8. Hysbysu gwasanaethau anabledd o ganlyniad y cyfweiliad cyn gynted ag y bo modd.

5.13 Myfyrrwyr Rhyngwladol

Mae gan fyfyrrwyr rhyngwladol yr un hawliau â myfyrrwyr cartref o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ond nid ydynt yn gymwys i dderbyn Lwfansau Myfyrrwyr Anabl (DSA) sydd fel arfer yn talu am ofynion cefnogi ychwanegol (er enghraifft darparu mentor arbenigol). Mae'n bwysig felly fod darpar fyfyrrwyr rhyngwladol yn cael eu hannog yn gryf i gysylltu â'r gwasanaethau anabledd cyn gynted â phosib er mwyn sicrhau bod cyfle i chwilio am ffynonellau cyllid ar gyfer unrhyw addasiadau rhesymol.

5.14 Prosesau clirio

Unwaith y bydd myfyriwr wedi cael cynnig lle, dylid hysbysu pob myfyriwr sy'n gwneud cais am gyrsiau drwy'r broses Glirio, os oes ganddynt anabledd, gan gynnwys cyflwr iechyd hirdymor, neu wahaniaeth dysgu penodol, megis dyslecsia, y dylent gysylltu â'r gwasanaethau anabledd cyn gynted ag y bo modd i drafod trefniadau cefnogi. Dylid anfon manylion yr holl fyfyrrwyr sy'n crybwyll anabledd at y gwasanaethau anabledd, yn unol â pholisi'r brifysgol ar gyfrinachedd (gweler Adran 7).

5.15 Cadw cofnodion

Rhag ofn y ceir cwyn ar sail gwahaniaethu o ganlyniad i gais aflwyddiannus, rhaid cadw'r holl bapurau sy'n berthnasol i'r broses ddewis yn unol â Deddf Gwarchod Data 1998.

6 GWEITHGAREDDAU CYNEFINO

6.1 Cynllunio cynhwysol

Dylai digwyddiadau cynefino fod yn gynhwysol a chael eu cynllunio gan roi ystyriaeth i anghenion amrywiol yr holl fyfyrrwyr. Mae'n eithriadol o bwysig bod gweithgareddau cynefino yn gynhwysol gan ei bod yn debygol y bydd myfyrrwyr yn bresennol nad ydynt wedi rhannu gwybodaeth yn ymwneud ag anabledd eto. Dylai adborth gan fyfyrrwyr ynghylch mynediad fod yn sail i weithgareddau yn y dyfodol.

6.2 Lleoliadau hygyrch a chludiant

Dylid defnyddio lleoliadau hygyrch ar gyfer digwyddiadau mewnol ac allanol. Dylid gwneud trefniadau i sicrhau bod cludiant ar gael a bod myfyrrwyr anabl yn gallu mynd a gweithwyr cefnogi, cŵn tywys gyda nhw, neu ddefnyddio technoleg gynorthwyol lle bo modd. Mae'n cael ei gyfri'n ymarfer da defnyddio cwmnïau cludiant/cwmnïau bysys sy'n defnyddio cerbydau hygyrch. Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd cadw at ei dyletswydd ragofalus yn golygu na fydd yn rhaid i'r

brifysgol gyfiawnhau trefniadau anhygyrch, gan gynnwys gofynion, cludiant, llety ac arlwyo.

6.3 Gwybodaeth

Dylai'r holl ddogfennaeth fod ar gael mewn print clir (gweler Adran 9), gyda systemau yn eu lle i gynnig fformatau amgen yn brydlon os bydd galw amdanynt.

6.4 Gweithgareddau Cynefino Ychwanegol

Ni fydd angen gweithgareddau cynefino ychwanegol ar fyfyrwyr anabl bob amser, ond gall fod angen prosesau cynefino ychwanegol ar wahân ar rai myfyrwyr er mwyn delio â materion penodol. Er enghraifft, gall myfyrwyr â nam ar eu golwg fod angen cymorth i ymgylfarwyddo â threfn llyfrgelloedd, ystafelloedd addysgu a chyfleusterau, neu gefnogaeth 1:1 ychwanegol i ddefnyddio systemau cyfrifiadurol.

6.5 Cyfeirio ymlaen

Mae cynefino yn broses barhaus i fyfyrwyr. Dylid cyfeirio unrhyw fyfyrwr sy'n dweud bod ganddo/ganddi anabledd at y gwasanaethau anabledd er mwyn trefnu cefnogaeth os nad yw addasiadau eisoes wedi cael eu nodi a'u trefnu (gweler 4.5).

7 CYFRINACHEDD A RHANNU GWYBODAETH BERTHNASOL

7.1 Annog myfyrwyr i rannu gwybodaeth berthnasol

Er nad oes dyletswydd ar fyfyrwyr i rannu gwybodaeth mewn perthynas â'u nam/cyflwr iechyd parhaus, mae'n ddyletswydd gyfreithiol ar y brifysgol i gymryd 'camau rhesymol' i weld a oes angen addasiadau rhesymol ar fyfyrwyr er mwyn atal gwahaniaethu. Rhaid i'r brifysgol gael y wybodaeth er mwyn gallu cynnig cyngor a chefnogaeth i ymgeiswyr anabl yn ystod y camau ymgeisio a derbyn; er mwyn sicrhau bod myfyrwyr anabl yn derbyn cefnogaeth briodol; ac er mwyn sicrhau bod addasiadau rhesymol yn cael eu rhoi yn eu lle i alluogi'r myfyrwr i gymryd rhan yn llawn.

Mae camau rhesymol i roi cyfleoedd i fyfyrwyr anabl i ofyn am addasiadau rhesymol yn cynnwys gofyn i fyfyrwyr ar yr adegau canlynol:

- pan fyddant yn gwneud cais am le ar gwrs (mae hyn yn berthnasol i'r holl fyfyrwyr, ac ym mhob cyfnod, gan gynnwys yn ystod prosesau Clirio);
- wrth wneud cais am lety;
- wrth gofrestru;
- wrth ddechrau modiwl/uned newydd;
- wrth gofrestru ar gyfer arholiadau;
- wrth gofrestru ar gyfer teithiau maes neu fathau eraill o deithiau;
- cyn lleoliadau

7.2 Dull cynhwysol

Ni fydd pob myfyrwr yn eu hystyried eu hunain yn anabl. Ffordd gynhwysol o sicrhau bod yr holl fyfyrwyr yn cael y gefnogaeth sydd ei hangen arnynt yw gofyn fel mater o drefn a oes ganddynt ofynion penodol. Mae hyn yn arbennig o bwysig ar adegau pan fo angen gwneud ymholiadau mewn ymateb i amgylchiadau lliniarol neu ystyriaethau penodol eraill. Dylai staff sicrhau bod trafodaethau'n cael eu cynnal mewn amgylchedd lle mae preifatrwydd yn cael ei barchu.

7.3 Ceisiadau am gyfrinachedd

Mae gan fyfyrwyr yr hawl i gyfrinachedd, ar sail Deddf Diogelu Data 1998 a hefyd o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i'r brifysgol gydymffurfio â 'cheisiadau am gyfrinachedd', sy'n ymwneud yn benodol a'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol. O dan gais am gyfrinachedd, gall myfyriwr ofyn am i natur neu fodolaeth eu nam gael ei chadw'n gyfrinachol. Gall hyn olygu na ellir gwneud rhai addasiadau ond yn lle hynny gellir gwneud addasiadau gwahanol (sydd weithiau'n llai priodol). Rhaid gwneud hyn yn gwbl eglur i'r myfyriwr.

7.4 Cyfrifoldeb y brifysgol

Ni ddylid rhannu gwybodaeth berthnasol am nam/ cyflwr iechyd hirdymor myfyriwr ond â staff arall sydd angen ei gweld o ran eu gwaith er mwyn rhoi addasiadau yn eu lle ac ni ddylid rhyddhau'r wybodaeth heb ganiatâd eglur y myfyriwr.

7.5 Amgylchiadau eithriadol

Dylai staff gymryd camau gweithredu rhesymol (a all gynnwys rhoi gwybod i awdurdodau cyfrifol) os ydynt yn credu, yn eu barn broffesiynol, bod myfyriwr yn peryglu ei ddiogelwch ei hun, neu ddiogelwch eraill.

7.6 Rhieni a gwarcheidwaid

Polisi'r brifysgol yw delio â'r holl ymholiadau'n uniongyrchol â'r myfyriwr dan sylw. Ni ddylai staff rannu gwybodaeth â rhieni neu warcheidwad ond â chaniatâd eglur y myfyriwr oni bai fod amgylchiadau eithriadol (gweler 7.5).

7.7 Cyfrifoldeb myfyrrwyr

Mewn rhai cyrsiau, gall fod gofynion iechyd a diogelwch penodol neu ofynion proffesiynol sy'n gosod dyletswydd ar fyfyrwyr neu ddarpar fyfyrwyr i ddatgan rhai cyflyrau meddygol neu namau penodol.

7.8 Cyfeirio at y Gwasanaethau Anabledd

Os yw myfyriwr neu ymgeisydd yn crybwyll wrth aelod staff, hyd yn oed wrth basio fod ¹⁴ganddynt anabledd / cyflwr iechyd hirdymor, gellid cyfrif hyn yn 'wybodaeth trwy ddehongliad'. O ganlyniad mae gan y brifysgol ddyletswydd i gydymffurfio â'r Ddeddf Anabledd trwy beidio â thrin yr unigolyn hwnnw'n llai ffafriol na myfyrrwyr heb anabledd, a thrwy wneud unrhyw addasiad rhesymol er mwyn osgoi rhoi'r myfyriwr anabl o dan anfantais sylweddol. Dylid dilyn y drefn ganlynol:

- [a] Dylid gofyn i fyfyrwyr a ydynt wedi rhoi'r wybodaeth hon yn gyfrinachol neu a ydynt yn bwriadu i'r wybodaeth gael ei throsglwyddo.
- [b] Os yw'r myfyriwr yn gofyn i'r wybodaeth gael ei chadw'n gwbl gyfrinachol, dylid hysbysu'r myfyriwr wrth wneud hynny y gall fod yn anodd, neu'n amhosib, darparu'r gefnogaeth angenrheidiol neu wneud addasiadau rhesymol.
- [c] Oni bai fod y myfyriwr yn mynnu bod y wybodaeth i'w chadw'n gwbl gyfrinachol, dylid cyfeirio'r myfyriwr bob amser at y gwasanaethau anabledd.
- [d] Os yw'r myfyriwr yn dweud eu bod¹⁵ yn cyfeirio eu hunain, dylai'r staff gysylltu â'r gwasanaeth hefyd er mwyn sicrhau bod y wybodaeth yn cael ei throsglwyddo. Dylid hysbysu'r myfyriwr o'r drefn hon.

---

¹⁴ Mae'r term 'nhw' yn cael ei ddefnyddio er mwyn cyfeirio at y ddau ryw.

¹⁵ Defnyddir y term 'nhw' er mwyn cyfeirio at y ddau ryw.

- [e] Er mwyn i addasiadau rhesymol gael eu rhoi ar waith, dylai myfyrrwyr gofrestru gyda'r gwasanaethau anabledd. yn: <https://apps.bangor.ac.uk/plsp/applicant/> a'r pryd hynny gofynnir iddynt roi eu cydsyniad eglur i rannu gwybodaeth ac i uwchlwytho tystiolaeth ddogfennol briodol o anabledd. Unwaith mae gwybodaeth ddigonol ar gael, bydd y gwasanaethau anabledd yn dechrau proses Cynllun Cefnogi Dysgu Personol (CCDP) (gweler Adran 8).

7.9 Lleoliadau

Gweler 14.6.5

7.10 Ysgrifennu geirda i fyfyrwyr anabl

I'w ddarllen ar y cyd â ¹⁶Canllawiau Cyfeirio Cyflogaeth Adnoddau Dynol.

O dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, mae gan fyfyrwyr anabl hawl i gyfrinachedd. Ni chaniateir datgelu gwybodaeth i drydydd parti heb ganiatâd y myfyriwr. Ni chaiff geirdaon wahaniaethu yn erbyn y myfyriwr (e.e. rhoi sylwadau ar absenoldebau salwch a all fod yn gysylltiedig â'u hanabledd).

Mae dyletswydd ar ganolwyr i fod yn onest ac yn fanwl gywir a rhoi argraff gyffredinol deg. Dylid geirio geirda er mwyn rhoi golwg teg a chytbwys o'r myfyriwr, gan werthuso eu cryfderau a'u llwyddiannau, tra hefyd yn amlinellu unrhyw gyfyngiadau sydd arnynt. Os yw'r canolwr o'r farn ei bod yn berthnasol cyfeirio at y nam sydd ar y myfyriwr, ac y byddai hepgor cyfeiriad ato'n gwneud y geirda'n anghywir, dylai'r canolwr:

- trafod y mater gyda'r myfyriwr;
- cael caniatâd y myfyriwr;
- cytuno sut dylid geirio'r cyfryw wybodaeth.

Os yw'r myfyriwr yn mynnu bod y wybodaeth yn cael ei chadw'n gyfrinachol, yna mae gan y canolwr yr hawl i beidio â rhoi geirda.

Ceir polisïau Gwarchod Data'r brifysgol yn:

<http://www.bangor.ac.uk/planning/dataprotection/DPPolicy.php.cy>

8 CYNLLUNIAU CEFNOGI DYSGU PERSONOL (CCDPau)

¹⁷Mae Cynlluniau Cefnogi Dysgu Personol yn amlinellu'r gefnogaeth ddysgu a'r addasiadau rhesymol a ddarperir i fyfyrwyr unigol er mwyn sicrhau bod y myfyriwr a'r brifysgol deall yn glir pa ddarpariaeth sydd ei hangen. Bydd CCDP gan bob myfyriwr y mae angen addasiadau rhesymol arnynt. Bydd y CCDP yn golygu na fydd rhaid i fyfyrwyr roi gwybod i bob aelod staff trwy gydol eu cwrs am eu haddasiadau rhesymol unigol.

Bydd y Gwasanaethau Anabledd yn cael caniatâd eglur gan y myfyriwr cyn mynd ati i lunio'r cynllun. Mae Swyddogion Cyswllt Anabledd ysgolion yn cael cyfle i anghytuno â rhesymoldeb addasiad mewn perthynas ag addysgu, dysgu ac asesu. Gall rhai addasiadau ofyn am drafodaeth dair-ffordd rhwng y Swyddog Cyswllt Anabledd, y gwasanaethau anabledd a'r myfyriwr i sicrhau bod yr holl

---

¹⁶ <http://www.bangor.ac.uk/humanresources/policies/recruitpolicies.php.cy>

¹⁷ http://www.bangor.ac.uk/studentsservices/disability/personal_learning_support.php.cy

ddeilliannau dysgu yn cael eu cyflawni ac y gellir gwneud yr addasiadau mwyaf priodol.

Mae pob CCDP yn seiliedig ar asesiad o anghenion astudio / tystiolaeth ddogfennol fel a ganlyn:

- adroddiad ymarferydd meddygol
- adroddiad ymarferydd iechyd meddwl
- adroddiad cyfredol gan seicolegydd addysg.
- adroddiad athro/athrawes arbenigol cymwysedig.

Ac eithrio myfyrrwyr ag anaf dros dro, unwaith bydd myfyriwr wedi cyflwyno tystiolaeth o'r fath ni ddylai fod gofyn iddynt gyflwyno'r un wybodaeth eto tra byddant ar yr un cwrs.

Bydd adolygu'r ddarpariaeth yn gyson yn rhan o'r cynllun, a hynny er mwyn sicrhau bod unrhyw newid mewn anghenion yn cael sylw ac y caiff myfyrrwyr â chyflyrau sy'n amrywio eu monitro gan y gwasanaethau anabled. Caiff addasiadau rhesymol eu nodi o fewn fframwaith sy'n hyrwyddo awtonomiaeth ac annibyniaeth myfyriwr. Disgwylir y bydd myfyrrwyr yn manteisio ar y gefnogaeth sydd ar gael ac yn rhoi adborth ar effeithiolrwydd yr addasiadau.

Llunnir CCDPau yn fy Mangor. Gall Swyddogion Cyswllt Anabled, Gweinyddwyr Ysgol perthnasol, Tiwtoriaid Personol ac Uwch Diwtoriaid weld yr holl dab CDDP. Gall trefnwyr modiwlau weld tab rhestr dosbarthiadau lle gallant weld hawliau myfyrrwyr unigol mewn perthynas ag addysgu a dysgu yn y system modiwlau ac asesiadau, o dan y tab CCDP. Mae'n ddyletswydd ar drefnwyr modiwlau i sicrhau bod addasiadau rhesymol mewn perthynas ag addysgu, dysgu ac asesu yn cael eu rhoi ar waith o fewn eu modiwlau.

9 RHOI GWYBODAETH O FEWN CYRRAEDD PAWB

9.1 Print Eglur

Gellid disgwyl y bydd rhai pobl â dyslecsia neu nam ar eu golwg, gan gynnwys darpar-fyfyrrwyr, o dan anfantais sylweddol o gael gwybodaeth mewn print nad yw'n eglur. Mae amrywiaeth mawr rhwng pobl o ran y cysodiad dogfennau sydd hawsaf ganddynt ei ddarllen ond er mwyn sicrhau bod deunyddiau print o fewn cyrraedd cynifer o bobl â phosib dylai staff geisio defnyddio ¹⁸Print Clir.

9.2 Canllawiau ar fformatiau amgen

Er bod y rhan fwyaf o bobl yn gallu defnyddio dogfennau a gynhyrchir mewn print clir, ni fydd pawb yn gallu defnyddio deunyddiau print. Addasiad rhagofalus rhesymol yw cynnig cynhyrchu cyhoeddiadau mewn amrywiaeth o fformatau, ar gais. Er enghraifft: mewn fformat electronig, print mawr neu mewn braille. Bydd angen gosod datganiad eglur, mewn print mawr mewn lle amlwg, ynghylch y fformatau amgen sydd ar gael.

Gall y gwasanaethau anabled gynnig cyngor ynghylch sut i lunio dogfen mewn fformat print mawr (h.y. pwynt 16 neu fwy), gan gynnwys tablau, diagramau, labeli, etc. ac mae ganddo gysylltiadau yn y gymuned hefyd os oes angen cynhyrchu testunau hir mewn braille. Gellir gwneud tasgau llai yn fewnol. Cysylltwch â'r gwasanaethau anabled i gael gwybodaeth.

---

¹⁸ http://www.bangor.ac.uk/studentservices/disability/access_resources.php.cy

9.3 Canllawiau cyflwyniadau hygyrch

Mae dylunio deunyddiau cwrs yn dda er mwyn cynnwys myfyrrwyr anabl yn y dysgu fel rheol yn gwella cyfleoedd dysgu yr holl fyfyrwyr. Gall arddangosiadau gweledol helpu myfyrrwyr i gael gafael ar ddeunydd ond heb roi ystyriaeth i ofynion gwahanol myfyrrwyr anabl, gallant hefyd eu hatal rhag hynny. Wrth ddefnyddio arddangosiadau gweledol, megis cyflwyniadau PowerPoint, etc., dylai staff ddilyn canllawiau cynhyrchu print clir, ond dylent hefyd gadw mewn cof y protocolau gwahanol sydd ynghlwm wrth y cyflwyniadau er mwyn sicrhau eu bod o fewn cyrraedd cynifer o fyfyrwyr â phosib. I weld canllawiau a thempledi, ewch i: http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/access_resources.php.en

9.4 Dogfennau PDF

Mae'n haws i bobl sy'n defnyddio technolegau cynorthwyol ddarllen dogfennau PDF gyda chymorth 'Access Adobe., I gael gwybodaeth am fanteision a rhwystrau dogfennau PDF a ffordd o ddelio â'r rhwystrau hyn, gweler: [Cael y budd mwyaf o PDFs](#)

9.5 Canllawiau Gwefannau Hygyrch

Mae gofyn i wefannau fod o fewn cyrraedd pawb, gan gynnwys pobl ag anableddau gweledol, clyw, corfforol/echddygol, yn ogystal â'r rhai hynny â gwahaniaethau dysgu penodol e.e. dyslecsia. Mae gan bobl anabl hawl gyfreithiol i fynd at dudalennau gwe ac felly dylai pob gwefan fod o fewn cyrraedd iddynt.

Ystyrir bod creu un fersiwn o'r wefan, a hwnnw o fewn cyrraedd pawb, ni waeth sut maent yn defnyddio'r we, yn ymarfer da. Mae creu fersiwn ychwanegol, testun-yn-unig, yn aml yn dyblu'r gwaith sydd ei angen i ddiweddarau'r wefan, ac oherwydd hynny gall fersiynau testun-yn-unig fod yn hŷn na'r prif fersiwn. Dylid gweld creu fersiwn testun yn unig fel opsiwn olaf yn unig pan fydd pob dull arall o roi mynediad at y wefan wedi ei ystyried.

Er mwyn darparu ar gyfer pawb, dylai gwefannau fod yn hyblyg o ran eu dyluniad, er mwyn galluogi defnyddwyr unigol i ddefnyddio eu porwyr i addasu'r testun a'r gosodiadau lliw er mwyn gweddu i'w gofynion a'u hamgylchiadau penodol. Yn achos technolegau cynorthwyol e.e. darllenwyr sgrin, er mwyn gweithio'n effeithiol dylai tudalennau gwe fod wedi eu dylunio'n briodol a'u hysgrifennu mewn iaith farcio hyperdestun ddilys (HTML). I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â Thîm y We.

Mae gwybodaeth fanwl ynghylch sicrhau bod tudalennau gwe o fewn cyrraedd ar gael yn¹⁹Canllawiau Menter Mynediad at y WE

10 CYFLEUSTERAU / ADNODDAU HYGIRCH

10.1 Yr Amgylchedd Ffisegol

Nod y brifysgol yw sicrhau bod yr amgylchedd ffisegol a'r adeiladau'n rhagweld anghenion pobl anabl. Bydd yr holl adeiladau newydd yn hygyrch, a lle mae gwaith atgyweirio a gwella adeiladau presennol yn cael ei wneud, bydd gwaith i wella mynediad yn rhan ohono.

Y Grŵp Mynediad Ffisegol sy'n gyfrifol am adnabod, blaenoriaethu a monitro gwaith gwella mynediad ffisegol. Mae'r gwaith hwn o dan gadeiryddiaeth Cyfarwyddwr Cynorthwyol Ystadau a Chyfleusterau; mae'r aelodau'n cynnwys

¹⁹ <http://www.w3.org/standards/webdesign/accessibility>

cynrychiolaeth gan Undeb y Myfyrrwyr, myfyrrwyr anabl a'r Grŵp Mynediad lleol. Mae'r Grŵp yn adrodd i'r Grŵp Tasg Ystadau a Chyfleusterau

10.2 Trefniadau mewn argyfwng

Ceir polisi ac arweiniad ar gyfer myfyrrwyr, staff ac ymwelwyr anabl ynghylch defnyddio adeiladau'n ddiogel a'u gadael yn ddiogel yn ystod argyfwng ym Mholisi Diogelwch Tân y Brifysgol.

Yn ystod argyfwng gall fod angen cymorth neu addasiadau ychwanegol ar rai pobl er mwyn sicrhau eu bod yn ddiogel ac nad ydynt mewn unrhyw berygl. Bydd gan unrhyw fyfyrwr yn y categori hwn ²⁰Gynllun Personol Dianc mewn Argyfwng (PEEP)

10.3 Cyfleusterau ac offer Hygyrch

Bydd y Brifysgol yn cymryd pob cam ymarferol a rhesymol i sicrhau bod myfyrrwyr yn gallu cael mynediad i'w gwasanaethau a'i chyfleusterau, a lle bo angen, bydd yn rhoi addasiadau yn eu lle i unigolion. Ond, er mwyn gweithio tuag at sicrhau cydbwysedd rhwng dyletswyddau ymatebol a rhagweledol y Ddeddf Cydraddoldeb, bydd unrhyw atgyweirio yn y dyfodol i adeiladau a chyfleusterau'n cymryd i ystyriaeth anghenion myfyrrwyr ag ystod eang o anableddau.

Dylid rhoi ystyriaeth hefyd i fyfyrwr anabl wrth brynu offer newydd er mwyn sicrhau mynediad cyfartal. Mae'r gwasanaethau anabledd yn gallu rhoi gwybodaeth a chynghor ar faterion yn ymwneud â mynediad.

Dylai'r gwasanaethau fynd ati i drefnu ffordd o gael adborth gan fyfyrwr er mwyn gallu gwella'r ddarpariaeth yn gyson.

10.4 Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu

Mae'n hanfodol bwysig bod adnoddau dysgu o fewn cyrraedd pob fyfyrwr a dylid cynllunio mynediad lle bo'n bosib. Lle mae modiwlau'n cynnwys dysgu mewn amgylchedd dysgu rhithwir, dylid darparu ar gyfer ystod eang o hawliau, gan gynnwys myfyrrwyr sy'n defnyddio ffyrdd annhraddodiadol o gael gwybodaeth o'r sgrin (e.e. defnyddwyr technoleg testun-i-lais- a dylai fod modd gwneud addasiadau rhesymol unigol. Dylai meddalwedd ganiatáu i fyfyrwr weithio ar eu cyflymder eu hunain neu gymryd seibiannau; lle bo'n bosib dylid cynnig testun neu is-deitlau i gyd-fynd â chlipiau sain.

Dylai staff fanteisio ar gyfleoedd i ddatblygu ac ymestyn eu gwybodaeth am ddulliau cynhwysol.

10.5 Darpariaeth llyfrgell

Mae'r Brifysgol wedi ymateb i ofynion y Ddeddf Cydraddoldeb trwy ddarparu ystod o addasiadau i'r ²¹ddarpariaeth llyfrgell er mwyn sicrhau bod myfyrrwyr anabl yn gallu cael mynediad cyfartal i'r llyfrgell. Y gwasanaethau anabledd fydd yn pennu pa unigolion sydd â hawl i gael addasiadau rhesymol.

10.6 Monitro'r ddarpariaeth

Dylid cael adborth gan fyfyrwr anabl er mwyn sicrhau bod y ddarpariaeth a'r cyfleusterau o fewn cyrraedd pawb.

---

²⁰ <http://www.bangor.ac.uk/hss/inflink/disabilityhs.php.cy>

²¹ <http://www.bangor.ac.uk/library/help/guides.php>

11 CYFLEOEDD DATBLYGU STAFF

Er mwyn i staff gyflawni eu hymrwymiaadau'n llawn, rhaid iddynt wybod a deall y rhwystrau i ddysgu a wynebir gan fyfyrwyr anabl. Gwelir gwybodaeth am weithdai ac adnoddau ar dudalennau gwe'r Gwasanaethau Anabledd a'r Ganolfan Gwella Addysgu a Dysgu (CELT).

http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/info_staff.php.cy#staffdev

<http://www.bangor.ac.uk/celt/index.php.cy>

Yn ychwanegol at hynny, mae gan y Brifysgol ddyletswydd statudol i sicrhau bod yr holl staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau mewn perthynas â'r ddarpariaeth a wneir yn y Ddeddf Cydraddoldeb. Mae amrywiaeth o gyfleoedd hyfforddi a deunyddiau cefnogi ar gael ar:

<http://www.bangor.ac.uk/hr/equalitydiversity/training.php.cy>

Dylai staff geisio cyngor arbenigol fel y bo angen a manteisio ar y cyfleoedd datblygu a ddarperir gan y brifysgol.

12 DARPARIAETH AR Y CYD

Lle cyflwynir addysgu a dysgu trwy drefniant cydweithredol, diffinnir cyfrifoldebau'r ddwy ochr yn y cytundeb rhwng Prifysgol Bangor a'r partner i sicrhau eglurder o ran darparu cefnogaeth anabledd arbenigol. Gweler ²²Cod Ymarfer ar Ddarpariaeth Gydweithredol

13 CYNLLUNIO, DILYSU AC ADOLYGU RHAGLENNI

Dylid darllen yr adran hon ar y cyd â Phrifysgol Bangor ²³Cod Ymarfer Cymeradwyo, Monitro ac Adolygu Rhaglenni.

- 13.1** Mae cynhwysiant yn rhan o broses barhaus y sefydliad o wella profiad myfyrwyr. Mae ymarferion dysgu, addysgu ac asesu cynhwysol o fudd i'r holl fyfyrwyr, a dylid eu hystyried yn gyson wrth gynllunio, datblygu ac adolygu rhaglenni er mwyn osgoi gorfod gwneud addasiadau ôl-weithredol. Mae gwybodaeth am ddulliau a strategaethau cynhwysol i symud rhwystrau ar gael yn: http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/info_staff.php.cy ; gall y gwasanaethau anabledd roi gwybodaeth a chyngor yn ôl yr angen.

- 13.2** Dylai modiwlau/rhaglenni astudio a phrosesau adolygu newydd roi ystyriaeth i anghenion myfyrwyr ag ystod eang o gyflyrau. Mae geiriad deilliannau dysgu'n ganolog i'r cwricwlwm cynhwysol; rhaid iddynt grynhofi'r dysgu arfaethedig yn fanwl gywir ac yn eglur, ac ni ddylent, yn y ffordd y'u hysgrifennir, osod unrhyw rwystrau anfwriadol yn ffordd fyfyrwyr anabl. Gall y gwasanaethau anabledd a CELT gynnig cyngor ar ysgrifennu deilliannau dysgu cynhwysol: ceir gwybodaeth ar eu ²⁴tudalennau gwe.

---

²² https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#code12

²³ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#code08

²⁴ http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/info_staff.php.cy

- 13.3** Fel rheol mae mwy nag un ffordd o ddangos deilliannau dysgu neu gyflawni safon cymhwysedd, ac os bydd angen bydd hyn yn rhoi cyfleoedd i fyfyrwyr anabl i ddangos, er mewn ffordd wahanol, eu bod wedi cyrraedd yr un safon â'u cyd-fyfyrwyr (gweler 15.3).
- 13.4** Os gwelir wrth fonitro bod rhwystrau'n bodoli sy'n ymwneud ag anabledd, dylid gwneud addasiadau i'r rhaglen neu'r modiwl fel rhan o'r broses adolygu ac ail-ddilysu. Dylai ysgolion ddefnyddio gwybodaeth am brofiad myfyrwyr anabl wrth gyflwyno rhaglenni a modiwlau i'w dilysu a'u hailddilysu.
- 13.5 Dylai prosesau dilysu ac adolygu gynnwys gwerthusiad o amcanion, deilliannau dysgu a strategaethau asesu'r rhaglen ar sail cydraddoldeb. Dylai ysgolion fesur i ba raddau y mae cwrs yn cynnwys myfyrwyr anabl a sicrhau bod ymarfer a allai wahaniaethu yn cael ei adnabod a'i ddiddymu. Dylid ystyried effaith a hygyrchedd yr amgylchedd addysgu a dysgu, gan gynnwys dysgu o bell, gwaith maes a lleoliadau, fel rhan o'r broses hon. Dylid mynd ar ôl unrhyw faterion sy'n deillio o'r asesiad effaith a diwygio cynllun y rhaglen yn unol â hyn.

14 ADDYSGU A DYSGU CYNHWYSOL

14.1 Polisi

Dylai'r gweithgareddau addysgu a dysgu a'r adnoddau cysylltiedig roi cyfle cyfartal ac effeithiol i bob myfyriwr i gyflawni'r deilliannau dysgu arfaethedig. Mae dull addysgu a dysgu hyblyg a chynhwysol yn galluogi ac yn grymuso myfyrwyr sy'n ymroi'n briodol i'r gwaith i gyflawni eu potensial fel unigolion, ac yn golygu hefyd bod llai o angen addasiadau unigol.

14.2 Ymwybyddiaeth o hawliau myfyrwyr

Dylai trefnwyr modiwlau sicrhau eu bod yn gyfarwydd â gofynion dysgu eu holl fyfyrwyr a rhaid iddynt nodi os oes ganddynt fyfyrwyr sydd angen addasiadau rhesymol unigol. Mae'r wybodaeth hon i'w gweld yn y system modiwlau ac asesiadau, dan y tab CCDP: https://apps.bangor.ac.uk/modules_assessments/

14.3 Dull cynhwysol

Dylai staff addysgu ragdybio bob amser fod ganddynt fyfyrwyr anabl ar eu cwrs. Er mwyn sicrhau bod yr holl fyfyrwyr yn cael eu cynnwys, gellir gwneud addasiadau syml i ymarfer addysgu mewn darlithoedd, seminarau a dosbarthiadau, er enghraifft:

- Darparu rhestrau darllen yn ddigon pell ymlaen llaw i fyfyriwr gael testunau mewn braille, fformat electronig neu fformat sain
- Darparu taflenni a chopïau o sleidiau ymlaen llaw, lle bo'n bosib.
- Defnyddio amrywiaeth o ddulliau cyflwyno.
- Lle bo'n briodol, cyflwyno gwybodaeth gymhleth mewn fformat hygyrch, er enghraifft, crynhoi'r wybodaeth mewn pwyntiau bwled.
- Crynhoi'r deunydd gweledol ar lafar i gefnogi myfyrwyr nad ydynt yn gallu gweld manylion o bell.
- Defnyddio microffonau/dolenni gwddw, a defnyddio'r arfer o ailadrodd cwestiynau sy'n codi yn y gynulleidfa, i gefnogi'r rhai sy'n drwm eu clyw a sicrhau y gall pawb elwa o'r cwestiynau a'r atebion.

- Cydnabod y bydd rhai myfyrrwyr yn defnyddio technoleg gynorthwyol neu weithwyr cefnogi.
- Caniatáu i fyfyrrwyr recordio darlithoedd.
- Bod yn ymwybodol o anghenion pobl sy'n darllen gwefusau, a lle bo'n bosib, wynebu'r myfyrrwyr wrth siarad (gan gynnwys wrth ddefnyddio sleidiau neu ysgrifennu ar fwrdd). Gwneud yn siŵr fod yr holl fannau cyflwyno wedi eu goleuo'n briodol, e.e. osgoi goleuo o'r cefn neu o'r ochr drwy ffenestri.
- Gwneud yn siŵr bod y cyfarwyddiadau'n cael eu rhoi ar lafar ac yn weledol.

Mae enghreifftiau hyn yn cynrychioli ymarfer addysgu da er budd yr holl fyfyrrwyr. Ceir rhagor o wybodaeth am ddulliau cynhwysol ar:

http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/info_staff.php.cy

14.4 Sesiynau ymarferol

Bydd CCDPau yn amlinellu addasiadau penodol y gall fod angen eu gwneud ar gyfer unigolion, a bydd angen asesiad risg unigol neu drefniadau cynefino unigol i rai myfyrrwyr. Lle mae gan fyfyrwr weithiwr cefnogi i'w helpu i wneud tasgau ymarferol, bydd y gwasanaethau anabledd yn llunio cynllun gweithredu er mwyn sicrhau bod y gweithiwr yn cadw o fewn ffiniau ei swyddogaeth a bod y gefnogaeth yn gymesur a'r deilliannau dysgu.

14.5 Asesiadau risg

Lle codir materion yn ymwneud ag iechyd a diogelwch, dylid cynnal asesiad risg llawn. Bydd hyn yn golygu archwilio'n llawn addasiadau rhesymol a wneir ar y cyd â'r gwasanaethau myfyrrwyr a gwasanaethau anabledd. Rhaid egluro'r holl ffactorau i'r myfyriwr mewn da bryd. Rhaid cofnodi dogfennaeth lawn yn unol â'r Ddeddf Diogelu Data.

14.6 Cynllunio Taith Maes yn Gynhwysol

14.6.1 Cynnwys Myfyrrwyr Anabl

Dylai cynllunio gweithgareddau maes ar sail cynllunio cynhwysol, gan roi sylw i hygyrchedd yn y cam cynllunio. Yn y rhan fwyaf o achosion, os gweithredir dyletswydd ragweledol ni fydd angen wedyn gyfiawnhau trefniadau anhygyrch, megis cludiant, llety ac arlwyo. Dylid gwneud trefniadau fel bod cludiant ar gael a bod myfyrrwyr anabl yn gallu mynd â gweithwyr cefnogi, cŵn tywys gyda nhw, neu ddefnyddio technoleg gynorthwyol lle bo angen.

Dylid rhoi ystyriaeth i'r ffaith bod rhai lleoliadau a gweithgareddau yn gallu creu rhwystr i rai myfyrrwyr anabl. Dylid dod o hyd i leoliadau hygyrch; rhaid gwneud eithriad os nad oes lleoliad/cyfleuster arall lle gellir yn rhesymol gyflawni deilliannau dysgu craidd y modiwl, er enghraifft, safle daearegol penodol.

Dylai trefnwyr taith maes gysylltu â myfyrrwyr anabl a gwasanaethau anabledd er mwyn gweld a oes angen addasiadau neu os oes unrhyw anghenion unigol. Bydd CCDP y myfyriwr yn nodi lle mae angen hyn os yw'r gwasanaethau anabledd eisoes wedi dod i gysylltiad â'r myfyriwr.

Lle bo'n bosib, dylai myfyrrwyr anabl allu mynd ar yr un teithiau maes â'u cyd-fyfyrrwyr nad ydynt yn anabl. Os nad yw hyn yn bosibl, dylid ceisio trefnu taith maes arall i unigolion mewn ymgynghoriad â'r myfyriwr penodol a'r gwasanaethau anabledd.

Mewn amgylchiadau eithriadol, lle nad yw'n bosib cynnal taith maes hygyrch dylid darparu profiadau amgen i fyfyrwyr anabl lle mae cyfleoedd tebyg ar gael sy'n bodloni'r deilliannau dysgu e.e. teithiau maes rhithwir.

14.6.2 Addasiadau rhesymol

Dylai'r holl fyfyrwyr gael cyfle pellach i ofyn am addasiadau rhesymol cyn pob taith maes (gweler Adran 7).

14.6.3 Monitro

Dylai trefnydd y daith maes ofyn am adborth gan fyfyrwyr anabl ynghylch hygyrchedd teithiau maes a chanfod unrhyw welliannau i fynediad y gellid eu gwneud er mwyn parhau i wneud y modiwl yn fwy cynhwysol.

14.7 Lleoliadau

I'w ddarllen ar y cyd â ²⁵Cod Ymarfer Dysgu ar Leoliad y Brifysgol

14.7.1 Deddfwriaeth

Mewn rhai achosion, gall fod gan y myfyriwr ar leoliad gontract cyflogaeth. Mewn achosion felly, bydd gan eu cyflogwyr hefyd gyfrifoldebau cyfreithiol tuag atynt o dan adrannau cyflogaeth Deddf Cydraddoldeb 2010.

Lle mae lleoliadau, gan gynnwys lleoliadau rhyngwladol yn ofyniad ffurfiol neu'n elfen safonol yn y rhaglen, dylai ysgolion ystyried ffyrdd o sicrhau bod cyfleoedd dysgu penodol ar gael i fyfyrwyr anabl trwy:

- chwilio am leoliadau mewn cyd-destunau hygyrch;
- rhoi arweiniad arbenigol ar leoliadau rhyngwladol;
- gweithio gyda darparwyr lleoliadau, a lle bo angen, gwasanaethau anabledd y brifysgol, er mwyn sicrhau bod lleoliadau'n hygyrch;
- rhoi cefnogaeth cyn lleoliadau, yn ystod lleoliadau ac wedyn sy'n cymryd i ystyriaeth anghenion unrhyw fyfyriwr anabl, gan gynnwys anghenion cludiant.

14.7.2 Cwynion, trefniadau'n ymwneud ag aflonyddu a gwahaniaethu

Dylai trefniadau cwyno nodi'n eglur yr unigolyn neu'r unigolion y gall myfyrwyr gysylltu â nhw os bydd problemau'n codi. Gan y gall prosesau cwyno fod yn araf, mae'n bwysig bod staff y brifysgol sy'n delio â lleoliadau hefyd yn gallu ymateb yn gyflym ac yn briodol i ddatrys problemau er mwyn sicrhau nad oes tarfu ar brofiadau dysgu myfyrwyr.

Efallai bydd angen rhoi trefniadau yn eu lle i ddirwyn lleoliad anfodddhaol i ben os na ellir datrys anawsterau. Mewn achosion o'r fath, bydd angen trosglwyddo myfyrwyr i leoliadau mwy addas er mwyn sicrhau nad yw'n effeithio'n andwyol ar eu haddysg.

14.7.3 Canfod gofynion lleoliad myfyrwyr

Dylai staff prifysgol sy'n delio a lleoliadau drafod gyda'r myfyrwyr eu gofynion penodol o ran lleoliad a lle bo angen dylent drafod gyda'r gwasanaethau anabledd. Efallai bydd yn rhaid i'r gwasanaethau anabledd lunio Cynllun Cefnogi Dysgu ar Leoliad i'r myfyriwr.

---

²⁵ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#code07

14.7.4 Dod o hyd i leoliad addas

Gall gymryd mwy o amser i drefnu lleoliad i fyfyrwyr anabl a gall y broses o ddod o hyd i leoliad addas fod yn fwy cymhleth.

Lle mae myfyrwyr eu hunain yn gyfrifol am agweddau ar y trefniadau, mae'n help i roi gwybodaeth am gyfleoedd ar gyfer lleoliad iddynt yn ddigon buan fel y gallant ddewis eu lleoliad a dechrau paratoi. Gall myfyrwyr fod angen cefnogaeth ychwanegol i fynd at gyflogwyr, gwneud ceisiadau priodol, gofyn am addasiadau rhesymol unigol, cael eu hyfforddi ar gyfer cyfweiliadau a chael eu hannog i leisio eu pryderon ynghylch mynediad.

Nid yw cyflogwyr yn gorfod cymryd myfyrwyr a gall fod angen i drefnwyr lleoliad chwarae rhan fwy gweithgar mewn sicrhau lleoliadau addas i fyfyrwyr anabl.

Mewn rhai achosion, bydd yn briodol i staff prifysgol sy'n delio a lleoliadau i ymweld â'r lleoliad i weld a yw'n hygyrch ac ystyried unrhyw addasiadau rhesymol ar gyfer myfyrwyr unigol. Dylid ystyried hefyd unrhyw gyfyngiadau sy'n gysylltiedig ag iechyd neu anabledd. Gall gwasanaethau anabledd gynnig cyngor ac arweiniad.

14.7.5 Rhannu gwybodaeth gysylltiedig â namau.

Dylai ffurflenni lleoliad annog myfyrwyr i holi am addasiadau rhesymol. Er y bydd rhai myfyrwyr efallai yn hapus i rannu gwybodaeth a'r brifysgol gallant fod yn amharod i'r wybodaeth honno gael ei rhannu â'r darparwr lleoliad. Efallai bydd angen i staff lleoliad y brifysgol gynnig cyfle i fyfyrwyr i siarad am y materion sensitif a ddaw i'r amlwg yn sgil rhannu gwybodaeth o'r fath ac efallai bydd angen iddynt egluro i fyfyrwyr eu cyfrifoldeb i rannu unrhyw wybodaeth berthnasol ar ffurflen gais.

Efallai nad yw'r holl wybodaeth am nam myfyriwr yn berthnasol i'r lleoliad ac efallai mai dim ond rhai aelodau staff yn y lleoliad fydd angen cael y wybodaeth ar sail angen i wybod ac yn unol â pholisi'r brifysgol (gweler Adran 7). Ond, ar adegau, gall goblygiadau anabledd gael effaith ar leoliad, ac felly rhaid i'r brifysgol sicrhau bod y wybodaeth yn cael ei throsglwyddo. Lle bydd myfyrwyr yn gweithio gyda phlant neu grwpiau bregus eraill, neu'n defnyddio cemegolion neu offer peryglus, er enghraifft, gallai fod angen ystyried iechyd a diogelwch. Dan amgylchiadau felly rhaid cynnal asesiad risg llawn (gweler 14.5), gan roi ystyriaeth i addasiadau rhesymol.

14.8 Adolygiad o Addasiadau ac Ymarfer

Staff academaidd fydd yn bennaf gyfrifol am wneud y cwricwlwm yn hygyrch. Er mwyn sicrhau bod yr addasiadau'n llwyddiannus ac er mwyn rhoi mynediad llawn i fyfyrwyr anabl, dylid rhoi'r cyfle i bob myfyriwr i adolygu eu profiadau ac i roi adborth a chynghor ar sut y gellir gwneud gwelliannau.

15 YMARFER ASESU CYNHWYSOL

Dylid darllen yr adran hon ar y cyd â Phrifysgol Bangor ²⁶Rheoliadau ar gyfer Rhaglenni Hyfforddedig

15.1 Dangos deilliannau dysgu a asesir

Dylai ymarfer a threfniadau asesu ac arholiadau alluogi'r holl fyfyrwyr i ddangos yn deg sut maent wedi cyflawni deilliannau dysgu.

Bydd yr un safonau academaidd yn berthnasol i bawb, ni waeth beth yw eu hanabledd. Lle bo'n bosib, bydd myfyrwyr anabl yn gwneud yr un asesiad ag eraill sy'n gwneud yr un modiwl.

15.2 Cynllunio asesiadau cynhwysol

Dylid mynd ati i gynllunio'r cwricwlwm gan roi ystyriaeth i fynediad ar gyfer myfyrwyr anabl wrth gynllunio a chynnal yr asesiad. Bydd amrywiaeth o ddulliau asesu yn rhoi cyfle i fyfyrwyr anabl i ddangos yr hyn y maen nhw wedi eu dysgu ar yr un lefel â'u cyfoedion heb anabledd ac yn aml bydd yn golygu bod llai o angen gwneud addasiadau rhesymol ar gyfer unigolion. Anogir trefnwyr modiwlau i gysylltu â'r gwasanaethau anabledd wrth gynllunio yn y lle cyntaf.

Bydd cynllunio cynhwysol yn galluogi myfyrwyr anabl i wneud yr un asesiad ag eraill sy'n dilyn yr un modiwl.

15.3 Dulliau asesu amgen

Serch hynny, os nad yw myfyriwr anabl unigol yn gallu sefyll math penodol o asesiad, er gwaethaf trefniadau ychwanegol megis amser ychwanegol, gwneir addasiad rhesymol er mwyn caniatáu i'r myfyrwyr gael ei asesu mewn dull arall sy'n gyson â'r deilliannau dysgu. Rhaid i unrhyw ddull asesu arall fod o'r un safon, dangos yr un deilliant [deilliannau] dysgu, a chynnig her debyg. Dylid cynnal trafodaethau rhwng Swyddog Cyswllt Anabledd yr Ysgol ac/neu Drefnydd y Modiwl, y gwasanaethau anabledd a'r myfyriwr. Os yw'r dull asesu'n wahanol iawn dylid cyfeirio'r mater at y Dirprwy Is-ganghellor (Addysgu a Dysgu).

15.4 Addasiadau rhesymol unigol

Bydd y gwasanaethau anabledd yn cysylltu ag ysgolion er mwyn sicrhau bod addasiadau rhesymol i'r asesiad, gan gynnwys, lle bo'n berthnasol: aseiniadau, cyflwyniadau llafar; lleoliadau; sesiynau ymarferol yn y labordy; gwaith maes; arholiadau; etc. yn rhesymol ac yn rhoi'r un cyfle i fyfyrwyr anabl â'u cyfoedion i ddangos eu bod wedi cyflawni'r deilliannau dysgu o fewn cyd-destun cynnal safonau academaidd (gweler 3.27).

Mae trefniadau asesu i fyfyrwyr anabl yn dibynnu ar y ffaith bod y myfyriwr yn cofrestru gyda'r gwasanaeth anabledd perthnasol ac yn cynhyrchu tystiolaeth ddogfennol berthnasol (Adran 8).

15.5 Myfyrwyr byddar

Gall fod angen trosi papurau arholiad/aseiniad i 'plain English' h.y. newidir iaith teitl yr aseiniad i sicrhau bod y myfyriwr wedi deall y dasg dan sylw, heb newid ystyr y cwestiwn. Nodir hyn yng Nghynllun Cefnogi Dysgu Personol y myfyriwr.

15.6 Amser ychwanegol ar gyfer cyflwyno aseiniadau

Fel rheol, bydd yr addasiadau rhesymol a argymhellwyd yng Nghynlluniau Cefnogi Dysgu Personol myfyrwyr anabl (Adran 8) yn galluogi myfyrwyr i gyflwyno eu gwaith erbyn y dyddiad cau. Fel rheol ni chynghorir rhoi amser ychwanegol ar gyfer

²⁶ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#reg01

cyflwyno aseiniadau oni bai fod amgylchiadau lliniarol. Ond, lle mae deilliannau dysgu'n caniatáu hynny a lle na fyddai'n gwaethygu'r sefyllfa, gall fod angen agwedd hyblyg at ddyddiadau cau yn achos myfyrrwyr unigol am resymau'n ymwneud ag anabledd, er enghraifft lle mae gan fyfyrwr gyflwr sy'n amrywio. Lle bernir bod hyn yn addasiad rhesymol, nodir yr addasiad hwn yn CCDP y myfyriwr.

15.7 Gweinyddu trefniadau arholi

Y Cofrestrwydd Academaidd (neu ei enwebai) sy'n gyfrifol am drefn gyffredinol cymeradwyo a gweinyddu addasiadau rhesymol i arholiadau. Yn Ysgol y Gwyddorau Gofal Iechyd, Cyfarwyddwyr Cwrs sydd â chyfrifoldeb dros arholiadau ac asesiadau sydd hefyd yn gyfrifol am weinyddu addasiadau rhesymol.

15.8 Ail-sefyll Arholiadau

Dylai arholiadau ail-sefyll ganiatáu i fyfyrwyr ddangos mewn modd teg eu bod wedi caffael deilliannau dysgu gan ddefnyddio addasiadau rhesymol a argymhellwyd.

15.9 Anafiadau/ salwch dros dro a thystiolaeth ddogfennol

Rhaid i fyfyrwyr sydd ag anaf/salwch dros dro gysylltu â'r gwasanaethau anabledd mor fuan â phosib. Bydd hyn yn sicrhau bod trefniadau ychwanegol yn cael eu gwneud ar gyfer arholiadau neu asesiadau dosbarth, neu'r ddau; a bod y cyngor a'r gefnogaeth a ddarperir mor gyson â phosib ac yn cael ei gydlynu o fewn systemau'r brifysgol. Byddant yn pennu pa fath o dystiolaeth ddogfennol a ofynnir amdani yn ogystal â threfniadau angenrheidiol os bydd cyflwr y myfyriwr yn troi'n un tymor hir.

15.10 Rhoi addasiadau rhesymol ar waith mewn arholiadau

Rhaid i fyfyrwyr sydd angen addasiadau rhesymol ar gyfer arholiadau (er enghraifft, amser ychwanegol, cyfleusterau cyfrifiadurol, ysgrifennwr, etc.) gofrestru/ archebu cyn gynted ag y bo modd ar ôl i amserlen yr arholiadau gael ei chyhoeddi. Mae hyn yn sicrhau bod yr addasiadau rhesymol yn addas i ddull asesu pob modiwl. Er enghraifft, gall myfyriwr sy'n cael ei chael yn anodd ysgrifennu â llaw fod angen ysgrifennwr wrth ateb cwestiynau ar ffurf traethawd, ond nid ar gyfer papurau cwestiynau amlddewis. Ceir manylion am y drefn yn:

<http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/exams.php.cy>

15.11 Goruchwylwyr

Bydd yr holl fyfyrwyr sydd angen addasiadau a allai darfu ar fyfyrwyr eraill yn sefyll eu harholiadau yn yr ystafell Dechreuwyr Cynnar, yr ystafell Cefnogaeth mewn Arholiadau, Adeilad Deiniol, ysgol y myfyriwr neu leoliad arall a gytunwyd. Bydd angen goruchwylwr arall ar gyfer ystafell ychwanegol.

Cyfrifoldeb y goruchwylwr fydd sicrhau bod arholiadau'n cael eu cynnal yn unol ag addasiadau rhesymol a gytunwyd a bod rheolau arferol cynnal arholiadau yn cael eu dilyn cyn belled â phosib mewn agweddau eraill.

Gall fod angen i oruchwylwyr ddarparu gwybodaeth a roddir ar lafar fel arfer ar ffurf ysgrifenedig i rai myfyrrwyr anabl (er enghraifft, y myfyrrwyr hynny sy'n fyddar neu'n drwm eu clyw).

15.12 Gweithwyr Cefnogi mewn Arholiadau

Cynhwysir argymhellion ar gyfer cymorth ysgrifennwr, darllenwr neu weithiwr cefnogi arall yn CCDP y myfyriwr a rhaid iddynt fod yn gydnaws â'r deilliannau dysgu.

Ni ddylai defnyddio gweithiwr cefnogi roi mantais annheg i ymgeisydd ac ni ddylai roi'r ymgeisydd o dan anfantais chwaith.

Rhaid i weithwyr cefnogi fynd i sesiwn briffio a chael disgrifiad swydd a chanllawiau perthnasol ²⁷canllawiau, y mae'n rhaid eu dilyn.

Os bydd myfyriwr yn defnyddio ysgrifennydd neu ddarllenydd am y tro cyntaf, dylai gael y cyfle i gael sesiwn ymarfer ymlaen llaw.

Os defnyddir ysgrifennwr, dylid cysylltu bonyn wrth y sgrïpt arholiad i nodi hyn i'r marcwyr.

15.13 Defnyddio Technoleg Gynorthwyol mewn Arholiadau

Gall myfyrrwyr anabl fod angen offer arbenigol mewn arholiad. Gall trefniadau o'r fath gynnwys defnyddio cyfrifiaduron personol a phroseswyr geiriau, meddalwedd a weithredir â llais, arddangosiadau Braille, gwneuthurwyr nodiadau Braille, rhaglenni chwyddo sgrin a darllenwyr sgrin. Bydd addasiadau priodol yn cael eu cynnwys yn CCDP y myfyriwr.

Yn achos y myfyrrwyr hynny y byddai defnyddio prosesydd geiriau mewn arholiadau yn addasiad rhesymol, mae'r brifysgol o'r farn bod defnyddio cyfleusterau gwirio sillafu a thorri a phastio yn rhesymol ar y cyfan. Hefyd dylai meddalwedd mapio cysyniadau fod ar gael i fyfyrwyr ag anawsterau dysgu penodol fel mater o drefn. Mewn rhai achosion, fodd bynnag, gall y deilliannau dysgu wneud y defnydd o gyfleusterau o'r fath yn annilys, ac felly mae'r addasiadau mewn achosion o'r fath yn annilys.

Dylid datgysylltu cyfrifiaduron o'r rhwydwaith. Bydd yn rhaid gwirio unrhyw ddyfais gludadwy a ddefnyddir i sicrhau nad yw'n cynnwys deunydd y gallai'r myfyriwr ei ddefnyddio.

15.14 Defnyddio gweithwyr cefnogi mewn sesiynau ymarferol a asesir

Bydd CCDP y myfyriwr yn cynnwys argymhellion ar gyfer cymorth gweithiwr cefnogi a rhaid iddynt fod yn gydnaws â'r deilliannau dysgu. Mae'r Gwasanaeth Anableded yn gyfrifol am ddyrannu gweithiwr cefnogi i'r myfyriwr ac am lunio cynllun gweithredu i sicrhau cyfrifoldebau eglur.

Rhaid i'r gweithiwr cefnogi allu sicrhau diogelwch y myfyriwr, cyflawni cyfarwyddiadau'n fanwl gywir a dylai fod ganddo neu hi wybodaeth ddigonol am y pwnc dan sylw. Yr ysgol neu drefnydd y modiwl sy'n gyfrifol am hyfforddiant iechyd a diogelwch, os yw'n berthnasol.

Ni chaniateir i'r gweithiwr cefnogi roi help ffeithiol i'r myfyriwr na chynnig awgrymiadau. Rhaid gweithredu'r cyfarwyddiadau yn union fel y rhoddwyd hwy gan y myfyriwr oni bai y byddai gwneud hyn yn achosi perygl. Os nad yw'r gweithiwr cefnogi'n deall cyfarwyddiadau'r myfyriwr, gall ofyn am eglurhad ond ni chaiff arwain y myfyriwr mewn unrhyw ffordd wrth wneud hyn, neu geisio dehongli dymuniadau'r myfyriwr.

Dylai'r myfyriwr fod wedi cael digon o ymarfer wrth ddefnyddio cynorthwydd ymarferol cyn yr asesiad.

27

http://www.bangor.ac.uk/student-services/disability/documents/GuidelinesforScribesWorkinginExaminations_Eng.pdf

15.15 Amgylchiadau lliniarol

Os bydd amgylchiadau lliniarol yn codi (er enghraifft, salwch) y myfyriwr sy'n gyfrifol am sicrhau eu bod yn cyflwyno dogfennau priodol yn unol â'r ²⁸Rheoliadau ar gyfer Rhaglenni Hyfforddedig. Mae gan Fyrddau Arholi'r hawl i gymryd i ystyriaeth unrhyw amgylchiad lliniarol a all fod wedi effeithio ar berfformiad myfyriwr mewn arholiad neu asesiad arall, gan gynnwys afreoleidd-dra wrth roi addasiadau rhesymol ar waith.

15.16 Marcio gwaith ysgrifenedig

Mae myfyrrwyr â gwahaniaethau dysgu penodol sy'n cael eu cefnogi gan y Gwasanaeth Anabledd Dyslecsia yn cael cyfle i gysylltu 'slip melyn' wrth eu gwaith. Dylid nodi bod slipiau melyn at bwrpas arweiniad; nid arwydd y dylid ychwanegu marciau mohonynt, ond cyn belled â bod deilliannau dysgu'n caniatáu hynny, maent yn arwyddo na ddylid cosbi myfyrrwyr yn ddianghenraid am unrhyw agweddau ar eu gwaith sy'n adlewyrchu eu hanawsterau dysgu penodol, a dylid marcio eu gwaith o ran cynnwys, syniadau a chrebwyll beirniadol. Mae amryw o ffynonellau gwybodaeth ac arweiniad ychwanegol²⁹ yn bodoli i gefnogi marcwyr wrth iddynt gymhwyso'r canllawiau hyn i'w marcio. Dylai aseswyr ymgynghori â swyddog cyswllt anabledd eu hysgol neu'r gwasanaethau anabledd er mwyn cael rhagor o wybodaeth.

Gallai'r un egwyddor fod yn berthnasol i fyfyrrwyr anabl eraill, er enghraifft, mae'n fwy na thebyg y bydd myfyrrwyr sydd yn fyddar ers cyn iddynt ddatblygu iaith, yn defnyddio iaith arwyddion, a gellir cyfrif yr iaith hon fel eu hiaith gyntaf a'u hunig iaith o ddewis. Gan fod iaith arwyddion yn wahanol yn ieithyddol i Saesneg/Cymraeg, gall hyn effeithio ar allu'r myfyriwr i ddangos eu dysgu'n effeithiol mewn Cymraeg/Saesneg ysgrifenedig, fel sy'n ofynnol mewn arholiadau a gwaith cwrs. Lle dylid rhoi ystyriaeth i anabledd wrth farcio, bydd y system labelu yn tynnu sylw at y mater. Dylai aseswyr ymgynghori â'r gwasanaethau anabledd i gael rhagor o wybodaeth.

15.17 Cwynion ac apeliadau

Mae gan fyfyrrwyr anabl yr hawl i apelio os nad ydynt yn fodlon bod eu hanghenion unigol sy'n deillio'n uniongyrchol o'u cyflwr wedi cael eu hystyried yn foddhaol yn y broses asesu. (Gweler ³⁰Trefn Cwynion Myfyrrwyr)

15.18 Adborth

Mae adborth effeithiol i gefnogi dysgu yn golygu dialog parhaus gyda'r myfyriwr Os yw myfyrrwyr yn wynebu rhwystrau ychwanegol, yn enwedig y myfyrrwyr hynny'n sy'n cael anhawster i gael gafael ar ffynonellau gwybodaeth, a rhai sy'n gorfod gweithio o gwmpas effaith anabledd, mae adborth amserol yn hanfodol bwysig er mwyn sicrhau rheoli amser effeithiol.

15.19 Monitro data

Yn unol â Chynllun Cydraddoldeb Strategol y Brifysgol³¹, dadansoddir ystadegau ar gynnydd a llwyddiant er mwyn gweld a yw myfyrrwyr anabl yn cael yr un llwyddiant â'u cyd-fyfyrrwyr nad ydynt yn anabl.

²⁸ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#reg01

²⁹ http://www.dyslexia.bangor.ac.uk/documents/Marking_guidelines_English.pdf

³⁰ https://www.bangor.ac.uk/ar/main/regulations/home_c.htm#proc01

³¹ <http://www.bangor.ac.uk/hr/equalitydiversity/index.php.cy>